

Nota van Beantwoording

Beantwoording van ontvangen zienswijzen op het

Ontwerpbesluit omgevingsvergunning Charlotte van Montpensierlaan 2A'

Amstelveen, maart 2023

Inleiding

Deze nota van beantwoording wordt gehanteerd voor de beantwoording van de ontvangen zienswijzen op het ontwerpbesluit omgevingsvergunning Charlotte van Montpensierlaan 2A.

Van 26 oktober 2022 tot en met 6 december 2022 heeft het ontwerpbesluit van de omgevingsvergunning voor de voorgenomen nieuwbouw op het perceel Charlotte van Montpensierlaan 2A voor een ieder ter inzage gelegen. Naar aanleiding daarvan zijn 7 zienswijzen naar voren gebracht.

Hierna wordt de inhoud van de zienswijzen (samengevat) weergegeven en voorzien van een antwoord.

Wijze van beantwoording

De ingediende zienswijzen zijn hierna weergegeven. Links staat naast de nummering een (beknpte) opsomming van de punten uit de zienswijzen en in de kolom daarnaast vindt per punt de beantwoording plaats. In de rechterkolom wordt aangegeven of de reactie leidt tot aanpassing van het project met, indien van toepassing, een korte toelichting daarop. De indieners ontvangen het totaaloverzicht inclusief eventuele bijlagen.

Nr.	Samenvatting zienswijze	Beantwoording zienswijze	Plan-aanpassing
1.	Vereniging Historisch Amstelveen Per e-mail ontvangen op 13 november 2022		
a.	Enige tijd geleden heeft de Vereniging Historisch Amstelveen in het kader van het meldpunt monumenten voorgesteld om de Charlotte van Montpensierlaan aan te wijzen als beschermd stadsgezicht. De onafhankelijke Erfgoedcommissie was het hier unaniem mee eens. Voor dit deel van de wijk wordt momenteel de status van beschermd stadsgezicht voorbereid.	Op 28 september 2020 is in het Gemeenteblad bekend gemaakt dat burgemeester en wethouders openbaar gebied in Elsrijk West hebben aangewezen als beschermd gemeentelijk stadsgezicht. Het perceel Charlotte van Montpensierlaan 2a ligt buiten de begrenzing van dit gebied. De aanwijzing van het beschermde stadsgezicht is bovendien vrijwel geheel gebaseerd op stedenbouw, groenstructuren en landschapsarchitectuur. De secundaire- of woonstraten en de bebouwing vallen buiten het beschermde gebied. Het perceel aan de Charlotte van Montpensierlaan 2a ligt dus buiten het beschermde stadsgezicht, betreft geen openbaar gebied en maakt geen onderdeel uit van de waardevolle stedenbouwkundige structuur. Naar aanleiding van een verzoek om het kantoorgebouw aan te wijzen tot gemeentelijk heeft Mooi Noord-Holland onderzoek naar gedaan naar de monumentale waarde van het pand. Zij concluderen dat het pand onvoldoende monumentale waarde vertegenwoordigd. Het verzoek is dan ook door ons college afgewezen.	Nee
b.	De huidige bestemming laat een kantoorgebouw van maximaal 8 meter hoogte toe. De Vereniging Historisch Amstelveen is zeer verbaasd dat de gemeente hier een appartementencomplex wil bouwen dat met vier bouwlagen duidelijk boven de bomen zal uitsteken. Het gebouw zal niet passen in deze historische omgeving, waarvan de gemeente de waarde erkent, door er ook een historische wandelroute te plannen. Het bouwplan sluit niet aan op de Hoogbouwvisie uit 2019 waarin wordt gesteld: "Echter de bouwhoogte zal zich in schaal en maat verhouden tot de omgeving."	Het geldende bestemmingsplan laat inderdaad een kantoorgebouw toe met een maximum bouwhoogte van 8 meter. Het nieuwe appartementengebouw wordt gebouwd op de voetprint van het huidige kantoorgebouw. Het nieuwe gebouw heeft een hoogte van 12,5 meter. In paragraaf 2.2.2 (stedenbouwkundig ontwerp) van de ruimtelijke onderbouwing is gemotiveerd aangegeven waarom het bouwplan stedenbouwkundig, dus ook qua schaal en maatvoering, in de omgeving past. De historische wandelroute overigens, loopt niet door dit deel van Elsrijk West.	Nee
c.	Het plan lijkt eveneens niet getoetst te zijn aan de voor Elsrijk-West geldende gebiedsspecifieke welstandcriteria, met name de bepaling dat bij vervangende nieuwbouw aandacht moet worden besteed aan de aansluiting op de naastgelegen woonhuizen. Het plan is hiermee in strijd.	Gedurende de periode februari 2022 tot september 2022 is het bouwplan meerdere keren om advies voorgelegd aan de Stadsbouwmeester. Deze onafhankelijke deskundige heeft het ontwerp getoetst aan de welstandsnota, waarin is bepaald dat het onderhavige perceel is gelegen in een bijzonder welstandsgebied. Uiteindelijk is geconcludeerd dat alle opmerkingen uit voorgaande adviezen adequaat in het plan zijn verwerkt. De materialisatie van het gebouw is passend in de omgeving; metselwerk	Nee

		in een warme tint, kozijnen en hekwerken in een eveneens warme (brons) tint. De architectuur is zorgvuldig, neutraal en eigentijds en nadrukkelijk niet retro. De erfafscheiding geeft geen aanleiding tot een welstandelijk bezwaar. Het toepassen van een stalen hekwerk overigens, dat zich goed leent voor een begroeiing, is een veel voorkomende oplossing die ook goed past in het groene karakter van deze omgeving. Nu het welstandsadvies op een zorgvuldige wijze tot stand is gekomen en inhoudelijk ook begrijpelijk is, wordt dit advies door ons overgenomen. Daarmee voldoet het bouwplan aan redelijke eisen van welstand.	
d.	Het is onbegrijpelijk dat de gemeente onderaan pagina 2 stelt dat "een modern woongebouw bovendien een verbetering van de leefomgeving met zich mee zal brengen." Op pag. 13 onderaan stelt de gemeente dat "Het plan neemt door z'n situering een enigszins solitaire positie in . De vorm van het gebouw, een regelmatige zeshoek versterkt deze positie. " Hiermee lijkt de gemeente te erkennen dat het gebouw niet past in de omgeving.	Kennelijk wordt met de genoemde pagina's verwezen naar de Startnotitie, maar de besluitvorming daarover is door de gemeenteraad afgerond. Op dit moment is het ontwerpbesluit van de omgevingsvergunning met de daarbij behorende ruimtelijke onderbouwing aan de orde. Voor de stedenbouwkundige inpassing van het bouwplan verwijzen wij naar ons antwoord onder 1 b.	Nee
e.	Daar waar de gemeente stelt dat de omliggende bomen het gebouw afschermen, is dat niet te zien op de artist impression. Bovendien zullen woningen aan het begin van de Charlotte van Montpensierlaan in het na- en voorjaar schaduwwerking ondervinden; dit is uit de bezonningskaartjes af te leiden waar ook de situatie zonder bomen is te zien. Het ligt daarnaast in de verwachting dat bomen zullen worden gekapt. Bewoners (van het nieuwe gebouw) zullen met succes een beroep op welstand kunnen doen; denk hierbij dat een woning voldoende lichttoetreding moet hebben. In de huidige situatie staan bomen vlak voor de gevel. Voor een kantoor is dit minder bezwaarlijk, maar voor een woning is dit ongewenst.	In de bezonningsstudie behorende bij de Startnotitie waren zowel de bestaande als de nieuwe situatie weergegeven met en zonder de omliggende begroeiing. In de bezonningsstudie behorende bij de aanvraag omgevingsvergunning is de begroeiing niet weergegeven. Hiermee wordt een worst-case scenario beoordeeld, omdat de bestaande begroeiing ook schaduwwerking tot gevolg heeft, net zoals het bestaande kantoorgebouw. Daarnaast zijn in de nu voorliggende bezonningsstudie meerdere tijdstippen op de maatgevende dagen 21 maart, 21 juni, 23 september en 22 december weergegeven, zodat de extra schaduwwerking ten gevolge van het bouwplan gedetailleerder kan worden waargenomen. De conclusie die uit de studie kan worden getrokken is, dat in ieder geval wordt voldaan aan de 'strengere' TNO-norm: ten minste 3 mogelijke bezonningsuren per dag in de periode 21 januari – 22 november (gedurende 10 maanden) in midden vensterbank binnenkant raam. De extra schaduwwerking ten gevolge van het nieuwe gebouw achten wij niet van dien aard, dat wij in alle redelijkheid geen planologische medewerking aan het bouwplan zouden kunnen verlenen. De daglichttoetreding in de nieuwe huurappartementen voldoet aan de normen, zoals deze zijn vastgesteld in het Bouwbesluit. Daarnaast is het woonconcept 'wonen in het groen' bekend bij de nieuwe bewoners. In de anterieure overeenkomst heeft de eigenaar van het perceel zich verplicht in de huurovereenkomsten met de huurders op te nemen dat gemeentelijke beplanting/bomen zich in de directe nabijheid van de	Nee

		balkons bevinden en dat huurders zich realiseren dat dit invloed kan hebben op de daglichtintreding in de woningen en dat er sprake is van uitzicht direct op deze beplanting/bomen.	
f.	Wij zijn geen tegenstander van de omvorming van kantoorgebouwen tot woningen, maar dit plan is te grootschalig voor de woonomgeving en het past niet binnen de historische woonbebouwing en de belevingswaarde van de historische spoorlijn. Gezien de historische waarde geniet daarnaast handhaven van het huidige gebouw met een andere functie de voorkeur, bijvoorbeeld een maatschappelijke functie op wijkniveau.	Voor de stedenbouwkundige inpassing van het bouwplan verwijzen wij naar antwoord onder 1 b. Nu het nieuwe gebouw wordt gerealiseerd op de bestaande voetprint van het huidige kantoorgebouw, wordt de belevingswaarde van de historische spoorlijn op geen enkele wijze aangetast. Wij beschouwen het voorgenomen bouwplan als een gewenste ontwikkeling in het licht van de gemeentelijke woningbouwopgave. Gelet op de ligging van het perceel, binnen de stedelijke woonomgeving van Elsrijk, is het toevoegen van woningen op deze locatie naar ons oordeel een logische invulling die aansluit op de bestaande functie van het omliggende woongebied.	Nee
g.	In de voorliggende visie over de nieuwbouw op de Charlotte van Montpensierlaan 2A stelt de gemeente dat nader archeologisch onderzoek in de omgeving van deze locatie niet nodig is. Dit verbaast ons, omdat het hier een uitzonderlijke situatie betreft. In 2020 heeft de gemeente T&A Surveys opdracht gegeven het al bekende historische feit van de twee splinterbommen die op 24 februari 1945 op en nabij de Charlotte van Montpensierlaan 49 zijn neergekomen te onderzoeken. Het rapport van T&A Surveys geeft belangrijke conclusies over de gebeurtenissen in deze buurt. Na uitvoerig onderzoek en wegstrepen van mogelijke alternatieve redenen voor dit bombardement komt T&A Surveys tot de conclusie dat bij deze gebeurtenis 3 Spitfire jachtbommenwerpers betrokken waren en dat de twee bommen bij de Charlotte van Montpensierlaan 49 door één toestel zijn afgeworpen. Nabij deze locatie zijn geen verdere bomkraters of blindgangers gevonden welke zouden kunnen wijzen op meer afgeworpen bommen door de andere jagers. Doelwit was vrijwel zeker de spoorlijn ter hoogte van de halte Karselaan, mede gezien de aanvliegroute in relatie met de ligging van de spoorlijn. Het is zeer aannemelijk dat de vier bommen van de andere twee Spitfires nabij deze locatie zijn terecht gekomen. Hiervoor is in ieder geval één belangrijke	Zoals in paragraaf 4.1 van de ruimtelijke onderbouwing is uiteengezet, ligt het deel van het projectgebied waar de bouwwerkzaamheden zullen plaatsvinden in verveend en drooggemaakt gebied. Voor een dergelijk gebied geldt een lage archeologische verwachtingswaarde en daarom is archeologisch onderzoek eerst vereist als het plan groter is dan 10.000 m ² en dieper reikt dan 30 centimeter onder maaiveld. Het onderhavige projectgebied is niet groter dan 10.000 m ² en daarom is archeologisch onderzoek niet nodig. Op 24 februari 1945 zijn in Amstelveen twee splinterbommen neergekomen op een woonwijk. Twintig woonhuizen werden verwoest en 11 mensen kwamen om. De gemeente wenste (onder andere) op deze plek een gedenktegels leggen, ter nagedachtenis aan de mensen die hier om het leven kwamen. Naar aanleiding hiervan heeft archiefonderzoek plaatsgevonden en zijn verschillende getuigen gehoord. Daaruit ontstond het beeld dat één van de twee bommen nooit is afgegaan, namelijk de bom die is ingeslagen op de kademuur van de sloot voor de woning aan de Charlotte van Montpensierlaan 53. In 2020 heeft de gemeente aan T&A Survey opdracht gegeven om een nader onderzoek uit te voeren naar het bombardement van 24 februari 1945 en de mogelijke blindganger in de Charlotte van Montpensierlaan. Op 8 januari 2021 heeft het bureau, onder projectnummer GPR8985, over dit onderzoek een rapport uitgebracht. De conclusie van het onderzoek luidt dat beide bommen zijn ontploft en dat er geen aanleiding is om te verwachten dat er meer dan twee bommen terecht zijn gekomen in de omgeving van de bekende inslagen. Er worden daar dus ook geen blindgangers verwacht van het bombardement van 24 februari 1945.	Nee, het rapport over het nader onderzoek naar het bombardement is als bijlage toegevoegd aan deze Nota van Beantwoording

	aanwijzing, namelijk een krater in een weiland vlak ten oosten van de kruising Van der Hoochlaan-Wolffert van Borsseleweg welke zichtbaar is op een luchtfoto gemaakt op 26 februari 1945. Daarom is de VHA van mening dat rond de bouwlocatie Charlotte van Montpensierlaan 2A nader archeologisch onderzoek wenselijk is om sporen of resten van splinterbommen te vinden om het verhaal van Charlotte van Montpensierlaan compleet te maken. Niet alleen vanwege het historisch belang, maar ook vooral voor de veiligheid op de bouwplaats.	Gelet op de duidelijke uitkomst van het nadere onderzoek, concluderen wij dat verder onderzoek naar niet gesprongen explosieven niets aan de bevindingen zal toevoegen en daarom niet nodig is. Het rapport van het onderzoek hebben wij als bijlage toegevoegd.	
2.	Per e-mail ontvangen op 18 november		
a.	Het project heeft geen stikstofvergunning. De Raad van State heeft beslist dat bouwprojecten ook een stikstofvergunning moeten hebben en daar niet langer van zijn uitgezonderd door de zogenoemde bouwvrijstelling. Volgens de hoogste bestuursrechter is de vrijstelling in strijd met Europese natuurbeschermingsregels.	Nu de bouwvrijstelling recentelijk is komen te vervallen, is een nieuwe stikstofberekening gemaakt. De bouwfase is, naast de gebruiksfase, in beeld gebracht. Hierbij is gebruik gemaakt van de nieuwe Aeriusscalculator die is verschenen op 26 januari 2023. Uit deze nieuwe berekening blijkt, dat de ontwikkeling geen depositie veroorzaakt op omliggende Natura 2000-gebieden.	Ja, de tekst in paragraaf 4.5 van de ruimtelijke onderbouwing is aangepast en de nieuwe berekening is daarbij opgenomen in bijlage 5.
b.	Bij het gebouw en in het groen er om heen zijn vleermuizen aanwezig. En alle in Nederland voorkomende vleermuizen zijn wettelijk strikt beschermd, zowel op basis van de Europese Habitatrichtlijn als in de Nederlandse Wet natuurbescherming (Wnb). In de Quickscan van Els en Linde staat letterlijk: "De aanwezigheid van vleermuizen is hierdoor niet uit te sluiten op de planlocatie". Door deze uitspraak bent u verplicht om een nader onderzoek naar vleermuizen te doen. Er dient een soortgericht onderzoek te komen met daarin vermeld concrete acties waarmee een plan opgesteld kan worden, zodat u weet hoe u met de aanwezige (streng beschermde) flora en fauna om kunt gaan tijdens het bouwen of verbouwen.	In de ecologische quickscan van 8 september 2021 (bijlage 3 van de ruimtelijke onderbouwing) is ten aanzien van vleermuizen geconcludeerd dat vervolgonderzoek naar vliegroutes en foerageergebieden niet noodzakelijk is, gezien de geplande werkzaamheden binnen de planlocatie. Ten aanzien van eventuele vleermuizen in het gebouw was aanvullend onderzoek noodzakelijk. Dit aanvullende onderzoek is uitgevoerd en daarover is op 18 juli 2022 gerapporteerd (bijlage 4 van de ruimtelijke onderbouwing). Uit het onderzoek is gebleken dat verblijf of kraamverblijven van vleermuizen niet aanwezig zijn in het bestaande kantoorgebouw.	Nee

3.	Per e-mail ontvangen op 18 november		
a.	Gelijkkluidend aan 2.a.	Zie ons antwoord onder 2.a.	Ja
b.	Gelijkkluidend aan 2.b.	Zie ons antwoord onder 2.b.	Nee
4.	Per e-mail ontvangen op 6 december		
a.	Bij kennisname van de door de gemeente thans voorgelegde stukken blijkt dat het overgrote deel van alle in het voorgaande stadium door de Stichting Erfgoed Elsrijk en overige omwonenden geformuleerde bezwaren simpelweg genegeerd dan wel onterecht terzijde geschoven zijn. De door de overheid beleden participatie van de burger lijkt hier dan ook ver te zoeken. Onze zienswijze op het voorgelegde plan is derhalve dat wij onzerzijds eveneens vasthouden aan alle eerder en nu ook weer door de Stichting Erfgoed Elsrijk en omwonenden tegen dit project ge-formuleerde bezwaren en gedane suggesties, welke – ter vermijding van onnodig papierwerk - dan ook stuk voor stuk beschouwd dienen te worden als zijnde overgenomen in deze zienswijze.	Naar aanleiding van de zienswijzen tegen het concept van de Startnotitie is de bouwhoogte van het gebouw teruggebracht van 5 naar 4 bouwlagen. Voorts is vastgelegd dat toekomstige bewoners geen parkeervergunning krijgen voor parkeren in de openbare ruimte, omdat op eigen terrein voldoende parkeerplaatsen worden gerealiseerd. Niet gezegd kan worden dat de zienswijzen tegen het concept van de startnotitie volledig zijn genegeerd. Voor wat betreft de verwijzing naar de eerder naar voren gebrachte zienswijzen, verwijzen wij naar de door ons daarop gegeven antwoorden.	Nee
b.	Het voorgaande neemt niet weg dat de deur steeds open blijft staan voor een nadere dialoog met gemeente en ontwikkelaar, indien daarbij aan de notie 'participatie' bij de invulling van deze locatie daadwerkelijk inhoud wordt gegeven en aan zowel de belangen van omwonenden als aan de - ook in het algemeen belang zijnde - specifieke bouwkundige en 'groene' karakteristieken van dit stukje Amstelveen recht wordt gedaan. Want kort samengevat komt de kern van onze zienswijze er op neer dat die specifieke bouwkundige en 'groene' karakteristieken in het huidige plan thans geheel verloren dreigen te gaan.	Het doet ons deugd dat u voor een dialoog open blijft staan. Wij hebben met de Stichting Erfgoed Elsrijk een gesprek gehad naar aanleiding van de door haar ingediende zienswijze. Voor de inhoud daarvan verwijzen wij u naar onze beantwoording onder 7. Voor wat betreft onze motivering aangaande de stedenbouwkundige inpassing van het bouwplan, verwijzen wij u naar ons antwoord onder 1 b.	Nee
5.	Per e-mail ontvangen op 6 december		
a.	Voor het bouwproject moet worden aangetoond dat de realisatie niet bijdraagt aan een vergroting van de stikstofuitstoot. In de vergunningsaanvraag is geen Aerius stikstof-berekening meegenomen.	Zie ons antwoord onder 2.a.	Ja
b.	Hoe gaat het parkeren voor de bewoners van 2a georganiseerd worden? Nu staan er parkeerplaatsen	In paragraaf 4.9 van de ruimtelijke onderbouwing is uiteengezet dat volgens de parkeernormen uit de gemeentelijke parkeernota 15	Nee

	op eigen grond gepland, maar wat als er bezoek komt voor de toekomstige bewoners? Of men meer dan 1 auto wil parkeren? Wij omwonenden betalen nu van maandag tot/met vrijdag parkeergeld van 09.00 tot 18.00 uur. 's Avonds en in het weekend zou dit wel eens tot merkwaardige parkeerpieken/problemen, zeker voor de omwonenden kunnen leiden. En hoe wordt dit 'doordeweeks' geregeld? Wij willen dat er op eigen grond parkeerplaatsen worden ingetekend voor bezoek, zonder dat dit ten koste gaat van gemeente groen.	parkeerplaatsen op eigen terrein moeten worden gerealiseerd. In deze normen is rekening gehouden met bezoekers. Het bouwplan voorziet in 18 parkeerplaatsen op eigen terrein, zodat voldoende parkeerplaatsen worden gerealiseerd. Daarnaast is vastgelegd dat toekomstige bewoners geen parkeervergunning krijgen voor parkeren in de openbare ruimte, omdat op eigen terrein voldoende parkeerplaatsen worden gerealiseerd.	
c.	Hoe zit het met de zekere aanwezigheid van vleermuizen buiten het gebouw? De quick scan heeft het voornamelijk over vleermuizen IN het gebouw. Wij willen dat er een betere vleermuis-scan wordt uitgevoerd, die rekening houdt met het verwijderen van bomen. Verwijderen van bomen verstoort de vliegroutes van de vleermuis, die deze nodig heeft in zijn echolocatie.	Zie ons antwoord onder 2.b.	Nee
d.	Kantoorruimte wordt ook veel gezocht, zeker op de plek van CvM 2a. Waarom kan de eigenaar/ontwikkelaar het pand niet geschikt maken voor kantoor?	Dit is een vraag die gesteld zou moeten worden aan de eigenaar van het pand. Zie voorts de tweede alinea van ons antwoord onder 1.f.	Nee
e.	Waarom heeft de eigenaar het pand 2a al jaren niet naar behoren onderhouden?	Ook dit is een vraag die gesteld zou moeten worden aan de eigenaar van het pand. Wij kunnen ons echter goed voorstellen dat, gelet op de gewenste herontwikkeling van het perceel en daarmee de sloop van het kantoorgebouw, onderhoud geen prioriteit heeft.	Nee
f.	Heeft de gemeente contact met de verhuurder van diverse panden aan de Charlotte van Montpensierlaan Vesteda? De gemeente en ontwikkelaar hebben de huurders van Vesteda onvoldoende meegenomen in de ontwikkeling. De inspraak lijkt onjuist uitgevoerd. Ook deze bewoners behoren gehoord te worden.	Een ieder is in de gelegenheid gesteld om over het concept van de startnotitie en het ontwerp besluit van de omgevingsvergunning een zienswijze naar voren te brengen. Dat niet iedereen van deze gelegenheid gebruik maakt, wil niet zeggen dat daarom op een onjuiste wijze inspraak is verleend op het bouwplan.	Nee
g.	De huurprijzen zijn verdwenen, niet geactualiseerd dus.	In paragraaf 2.2.1 van de ruimtelijke onderbouwing wordt het woningbouwprogramma, waarin het bouwplan voorziet, nader geduid. Het programma bestaat uit 18 huurwoningen; 5 lage middeldure, 4 hoge middeldure en 9 vrije sector. In de 'Verordening doelgroepen woningbouw Amstelveen 2018' staan de maximale huurprijzen vermeld van de middeldure huurwoningen in het lage en hoge segment. Daarbij moet dan wel de in de verordening aangegeven indexatie in acht worden genomen.	Nee

h.	Het bezonningsplan is veranderd, nu opeens zonder bomen. Voorheen waren de bomen getekend met blad in wintertijd, zodat het leek of wij dan geen licht kregen. Dat was niet waar, zoals ik u eerder met foto's heb laten weten.	Zie ons antwoord onder 1.e.	Nee
i.	Tijdens de bouw krijgt het omliggend groen, de struiken en bomen op gemeentegrond, een flinke 'opdonder', door alle bouwhandelingen vlakbij en het veranderend grondwaterniveau. Hoe kunt u, gemeente, beloven dat 'het groen' gehandhaafd wordt?	Zoals uit paragraaf 1.4 van de ruimtelijke onderbouwing valt op te maken, wordt het perceel Charlotte van Montpensierlaan 2a aan de noord-, oost- en westzijde begrensd door gronden met de bestemming 'Groen'. Deze bestemming wordt niet gewijzigd en de gronden zijn in eigendom van de gemeente. Het groen blijft dan ook gehandhaafd en eventuele schade daaraan ten gevolge van de bouwwerkzaamheden komen op de gebruikelijke wijze ten koste van vergunninghouder.	Nee
j.	Op dit moment hebben wij grote privacy, ook door de bomen, maar ook doordat het gebouw op nummer 2a niet zo hoog is dat er 'inkijk' mogelijk is. Als daar 2 etages bovenop komen, wat betekent dat voor onze inkijk? Ik zie graag dat er geen 2 extra etages met balkons opkomen, want dat gaat ten koste van onze bezonning en onze privacy.	Formeel kan niet worden gesproken van een recht op uitzicht en kan de huidige situatie niet als een gegeven worden beschouwd die iedere verandering onmogelijk maakt. Wel dient bij een ruimtelijke ontwikkeling zoveel mogelijk te worden gekeken op welke wijze tegemoet kan worden gekomen aan de belangen van de direct omwonenden. Ten opzichte van de Startnotitie is vanwege de inspraakreacties een bouwlaag komen te vervallen. De kortste afstand van het gebouw tot een woning is ruim 25 meter. Door de bijzondere vorm van het appartementengebouw is alleen sprake van een visuele relatie onder een hoek. De groene omzoming vormt een zekere afscheiding tussen het plangebied en de bestaande woonbebouwing. Wij komen tot de conclusie dat uw privacy niet onevenredig wordt geschaad.	Nee
6.	Per e-mail ontvangen op 6 december		
a.	Er zijn meerdere ondernemers die zich graag in dit gebouw willen vestigen. Ik heb dan ook bezwaar tegen de sloop van dit gebouw en het wijzigen van de bestemming van kantoor naar wonen. Dit soort kantoorlocaties zijn zeer schaars in Amstelveen laten we hier zuinig op zijn.	Met het oog op een toekomstige gezonde kantorenmarkt in Amstelveen zijn drie typen kantorenlocaties te onderscheiden. Toekomstbestendige kantoorgebieden, potentieel toekomstbestendige kantoorlocaties en niet of minder toekomstbestendige gebieden. Het onderhavige kantoorpand maakt als solitair kantoorpand in een woonwijk deel uit van het laatstgenoemde gebied. Behoud van 'kantoormeters' is in deze gebieden geen beleidsuitgangspunt. Vanwege de leegstand en de verouderde staat van het huidige kantoorgebouw is eerder het tegendeel aan de orde. Zie voorts ons antwoord onder 1.f., tweede alinea.	Nee
b.	Bij slopen en nieuw bouwen komt stikstof vrij dat willen we allemaal terug dringen.	Zie ons antwoord onder 2.a.	Ja
c.	Al jaar en dag is een maximale bouwhoogte van 9 meter de norm in Elsrijk. Het nieuw te bouwen gebouw gaat daar ca. 6 meters overheen. Daar heb ik bezwaar tegen en verzoek u hierbij de hoogte die	Voor de woningen aan de Charlotte van Montpensierlaan, gelegen ten zuiden van het onderhavige perceel, geldt een maximum bouwhoogte van 9 meter. Voor de woningen aan de Charlotte van Montpensierlaan, gelegen ten oosten van het onderhavige perceel, geldt een maximum bouwhoogte van 10 meter. Het nieuwe appartementengebouw wordt 12,5 meter hoog	Nee

	voor een ieder geldt 9 meter, ook bij dit nieuwe gebouw te handhaven.	en overschrijdt de hoogte van de genoemde woningen dus met 3,5 respectievelijk 2,5 meter. Voor de stedenbouwkundige inpassing van het bouwplan verwijzen wij naar ons antwoord onder 1 b.	
d.	Het nieuwe gebouw moet bij de omgeving passen, zodat het opgaat in de omliggende bebouwing. De genuanceerde gevel met diverse kleuren baksteen die nu wordt toegepast kleurt daar in het geheel niet bij. Ik heb bezwaar tegen de keuze van de baksteen. Het ziet er heel goedkoop uit en past niet in het straatbeeld. Recent is er tegenover de incassobank op de Keizer Karelweg 489 een heel mooi gebouw gebouwd geheel in stijl met de bebouwing van Elsrijk. Waarom mag dat hier niet?	Zie ons antwoord onder 1.c.	Nee
e.	Het toepassen van balkons is een enorme inbreuk op mijn privacy. Nu staat er een bomenrij langs het fietspad die dat in de zomer nog enigszins kan compenseren. Maar kan de gemeente garantie geven dat die bomen blijven staan. Ook als er vanuit de nieuwe bewoners wordt geklaagd over gebrek aan uitzicht en eventuele schaduw.	Zie onze antwoorden onder 1.e., 5.i. en 5.j.	Nee
f.	Een mooie laagbouw is natuurlijk veel mooier en kunnen ook meer woningen worden gebouwd dan moet de gemeente de eis van het niet bouwen buiten de footprint laten varen dan wordt de omgeving heel blij Deze flat is een klap in het gezicht van de wijk die er alles aan doet om deze wijk de mooiste wijk van Amstelveen te laten zijn. Wij hebben het gevoel dat hier een olifant door de porseleinkast loopt maar dat zelf niet helemaal in de gaten heeft.	Stedenbouwkundig gezien leent deze locatie zich bij uitstek om een afwijkende woonvorm te realiseren en hiermee de differentiatie in woningtypologie binnen de wijk te bevorderen. Voor de stedenbouwkundige inpassing van het bouwplan verwijzen wij naar ons antwoord onder 1 b. Laagbouw met meer woningen zou ongetwijfeld leiden tot meer verstenen en daarmee tot een aantasting van het groene karakter van de omgeving. Wij verwachten niet dat de omwonenden een dergelijk plan zouden verwelkomen.	Nee
7.	Reactie Stichting Erfgoed Elsrijk namens meerdere omwonenden Per e-mail en post ontvangen op 6 december		
a.	Stichting Erfgoed Elsrijk ziet grote risico's op de inbreuk op de privacy van de omwonenden, vanwege: - de bomenkap op gemeentegrond en op het perceel zelf. Bovendien is de bomenkap in strijd met artikel Artikel 4:11, lid 3 van de Algemene Plaatselijke Verordening. Verzocht wordt een herplantplicht in en rondom de	Zie onze antwoorden onder 1.a, 1.c., 1.e, 5.i. en 5.j, waarbij wij aanvullend het volgende opmerken. Artikel 4:11, derde lid van de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) is i.c. niet van toepassing. Ingevolge artikel 4:11 van de APV is een omgevingsvergunning voor het vellen van houtopstanden (kapvergunning) alleen nodig voor bomen die voorkomen op de Bomenlijst, waarop de	Ja, het rapport van de Bomen Effect Analyse is aan de ruimtelijke onderbouw-

	tuin van het complex te verbinden aan de omgevingsvergunning; - het open hekwerk, waardoor ook geparkeerde auto's onvoldoende aan het zicht worden onttrokken. Verzocht wordt een voorschrift aan de vergunning te verbinden voor de aanleg van een natuurlijke barrière zoals een haag in combinatie met bomen op en rondom het perceel; - de balkons die ook onnodige bomenkap veroorzaken rondom het complex. De balkons zijn tevens in conflict met de status beschermd stadsgezicht van de Charlotte Montpensierlaan. Bovendien zijn de balkons, niet nodig omdat er een gemeenschappelijke tuin wordt aangelegd. Artikel 4.35 lid 1 en 2 van het Bouwbesluit zeggen dat balkons niet noodzakelijk zijn of sterk gereduceerd kunnen worden bij aanwezigheid van gemeenschappelijke tuin. Verzocht wordt een voorschrift aan de vergunning te verbinden waarin wordt bepaald dat de balkons van de appartementen met verblijfsgebied kleiner dan 40 m² niet zijn toegestaan. En de balkons van de grotere appartementen te reduceren tot de minimale grootte van 4 m².	monumentale en andere beschermingswaardige bomen in de gemeente worden vermeld. De onderhavige houtopstanden komen daarop niet voor. In 2021 is een Bomen Effect Analyse uitgevoerd door Boomtotaalzorg (rapportnr. 210422, d.d. 12 oktober 2021). Het rapport is aan de ruimtelijke onderbouwing toegevoegd als bijlage 4. Uit deze analyse blijkt welke houtopstanden in het projectgebied moeten worden verwijderd en welke kunnen worden behouden. Op gemeentegrond aan de westzijde van het bouwperceel wordt ten behoeve van dit bouwplan 1 boom gekapt. Daarvoor in de plaats wordt 1 boom teruggeplaatst op gemeentegrond op een door de gemeente te bepalen locatie. In de anterieure overeenkomst is dit privaatrechtelijk met de ontwikkelaar afgesproken. Wij zouden het op prijs stellen om in overleg met (een afvaardiging van) de omwonenden de locatie van de nieuwe boom vast te stellen. Voorts zijn wij van mening dat het hebben van een buitenruimte in de vorm van een balkon een belangrijke toegevoegde waarde vormt voor de woon- en leefkwaliteit van de toekomstige bewoners van de nieuwe appartementen.	ing toegevoegd als bijlage 4.
b.	De Charlotte van Montpensierlaan is aangeduid als van landschappelijke, beeldbepalende en cultuurhistorische waarde in de aanwijzing beschermd stadsgezicht Elsrijk-West. Dit beschermde stadsgezicht wordt aangetast door de bomenkap, het ijzeren hekwerk rondom het terrein en de aanleg van balkons. De plaatsing van een dubbelstaafmat hekwerk van 1.80 meter hoog past qua materiaalkeuze, kleur en hoogte niet bij de status van beschermd stadsgezicht van de Charlotte Montpensierlaan.	Zie onze antwoorden onder 1.a en 1.c.	Nee
c.	Er is nader onderzoek nodig naar de aanwezigheid van vleermuizen.	Zie ons antwoord onder 2.b.	Nee

d.	Op 5 december 2022 heeft op initiatief van de stichting een gesprek plaatsgevonden met de ontwikkelaar. Een handreiking van de ontwikkelaar komt niet verder dan een kleuraanpassing van het hek.	Wij hebben kennisgenomen van het verslag van het gesprek, zoals dat is opgenomen in de zienswijze. Van aanvullende argumenten is ons niet gebleken. Indien de stichting en de vergunninghouder het eens worden over een hekwerk in een andere uitvoering, dan kan vergunninghouder hiervoor een (wijziging van de) omgevingsvergunning bij ons aanvragen.	Nee
e.	Wij behouden ons het recht voor om nog te komen met nadere bezwaren en gedachten. Dit neemt niet weg dat wij de deur open laat staan voor nader constructief overleg teneinde te komen tot een oplossing.	Op 19 januari 2023 heeft de stichting op haar verzoek een mondelinge toelichting gegeven op de schriftelijk naar voren gebrachte zienswijze. Het verslag daarvan is als bijlage aan deze nota van beantwoording gehecht. De volgende aanvullingen op de zienswijze zijn naar voren gebracht: 1. De stichting zou de kleur van de bakstenen van de nieuwbouw gelijk willen trekken met de bestaande steenkleur in de omgeving (rood/paars); 2. De stichting ziet onjuistheden in de bezonningsstudie en zal dit aan de hand van fotomateriaal nader onderbouwen; 3. De vraag is of de nieuwbouw zal worden gerealiseerd op het bestaande fundament of dat er heiwerkzaamheden nodig zijn. In het laatste geval zijn er grote zorgen over schade in de omgeving. Bij email d.d. 26 januari 2023 hebben wij, op ons verzoek, van de stichting de nadere onderbouwing omtrent de vermeende onjuistheden in de bezonningsstudie ontvangen. Hieronder reageren wij op de mondeling ingebrachte aanvullingen op de zienswijze en op het emailbericht van 26 januari 2023. Ad 1. Zie ons antwoord onder 1.c. Ad 2. De nadere onderbouwing bestaat uit eerder naar voren gebrachte reacties tegen het concept van de Startnotitie. Daarom biedt de door ons gevraagde nadere onderbouwing geen nieuwe inzichten omtrent de nieuw uitgevoerde bezonningsstudie. Zie voorts ons antwoord onder 1.e. Ad 3. De nieuwe fundering wordt uitgevoerd als een vlakke plaat over de gehele oppervlakte van het gebouw. De bestaande palen worden gehandhaafd en nieuwe palen worden toegepast. Voordat met de sloop- en bouwwerkzaamheden wordt gestart, zal door de betrokken aannemer in de directe omgeving een bouwkundige vooropname worden gedaan om de situatie van belendingen in kaart te brengen. Deze vooropname (0-meting) dient als referentiepunt bij	Nee

		eventuele schade aan belendingen door de uitgevoerde werkzaamheden. Eventuele schade ten gevolge van de werkzaamheden wordt door of namens vergunninghouder vergoed.	

Rapportage

Projectnummer: GPR8985

Datum: 08-01-2021

Betreft:

Nader onderzoek naar het bombardement van 24 februari 1945 in Amstelveen en de mogelijke blindganger in de Charlotte van Montpensierlaan

Opdrachtgever:

Gemeente Amstelveen
T.a.v. Mevr. W. Paijmans
Postbus 4
1180 BA Amstelveen
T: +31 (0)20 540 4321
w.paijmans@amstelveen.nl
www.amstelveen.nl

Adviseur T&A Survey:

T&A Survey BV
Postbus 20670
1001 NR AMSTERDAM
Tel: 020 6651368
Internet: www.ta-survey.nl

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting en leeswijzer	2
1 Het onderzoek	4
1.1 Achtergrond	4
1.2 Doel van het onderzoek	4
1.3 Uitvoering van het onderzoek	5
2 Bronnenonderzoek – alle feiten op een rij	6
2.1 Onderzoeksgebied	6
2.2 Het bronnenonderzoek	6
2.2.1 De getuigenverklaringen	7
2.2.2 Schade: schaderapporten en foto's van de huizen	11
2.2.3 Luchtfoto's	13
2.2.4 Gegevens Royal Air Force (RAF)	17
3 Conclusies en aanbevelingen	23
4 T&A en kwaliteit	24

MANAGEMENTSAMENVATTING EN LEESWIJZER

In Amstelveen zijn op 24 februari 1945 twee splinterbommen neergekomen, op een woonwijk. Twintig woonhuizen werden verwoest, en 11 mensen kwamen om. De gemeente gaat (onder andere) op deze plek een gedenktegels leggen, ter nagedachtenis aan de mensen die hier om het leven kwamen. Naar aanleiding hiervan heeft archiefonderzoek plaatsgevonden, en zijn verschillende getuigen gehoord. Nu lijkt het erop dat één van de twee bommen nooit is afgegaan, namelijk de bom die is ingeslagen op de kademuur van de sloot voor de woning aan de Charlotte van Montpensierlaan 53.

De vraag van de gemeente is: Wat is er met deze bom gebeurd?

Opzet van het onderzoek.

Hoewel het onderzoek buiten het Werkveld Specifieke Certificatie Schema "Opsporen Conventionele Explosieven" (WSCS-OCE/CS-OOO) valt, zijn de meest recente richtlijnen en inzichten gebruikt voor de uitvoering. Dit onderzoek is echter uitsluitend gericht op de bominslagen bij de Charlotte van Montpensierlaan op 24 februari 1945.

Conclusies van het onderzoek.

Hoewel de getuigenverklaringen elkaar tegenspreken over het al dan niet ontploffen van de bom die insloeg aan de kade van de vijver in de Charlotte van Montpensierlaan en er geen processen-verbaal zijn die hierover uitspraak doen, kan op basis van luchtfoto's van respectievelijk twee dagen en een kleine maand na het bombardement geconcludeerd worden dat de bom wel degelijk ontploft is. Dit wordt bevestigd doordat duidelijk is dat de kade en begroeiing ter plaatse beschadigd waren, wat nog duidelijk zichtbaar is op een foto uit 1947.

Een belangrijke reden waarom getwijfeld werd of de bom ontploft was, was het feit dat ooggetuige Henk Groenendijk op de hoek van de straat lag toen de bom werd afgeworpen en zonder kleerscheuren weg is gelopen. De bom is echter ingeslagen in het talud, waardoor de effecten van de bom (scherfwerking, drukgolf, e.d.) over de getuige heen gegaan zullen zijn. Ook de melding "*hij voelde van alles op zich neerdalen, schudde de aarde en klei van hem af en ging naar huis*", duidt erop dat de bom is ontploft. Waar anders zou de aarde en klei vandaan gekomen zijn?

Geconcludeerd mag worden dat het advies van zijn vader – "als je een fluitend geluid hoort, zoek dan lage dekking" – zijn leven gered heeft.

Daarnaast is er geen aanleiding om te verwachten dat er meer dan twee bommen terechtgekomen zijn in de omgeving van de bekende inslagen. Er worden daar dus ook geen blindgangers verwacht van het bombardement van 24 februari 1945.

Leeswijzer

In onderhavige rapportage is informatie op de volgende plekken terug te vinden:

Achtergrond van het onderzoek

In hoofdstuk 1 zijn achtergrond en het projectdoel van het onderzoek omschreven.

Onderzoeksgebied

In hoofdstuk 2 is het onderzoeksgebied omschreven.

Conclusies en aanbevelingen

De conclusies en aanbevelingen van het onderzoek zijn verwoord in bovenstaande managementsamenvatting en hoofdstuk 3.

Achterhaalde feitenmateriaal en analyse

Het achterhaalde relevante feitenmateriaal, waarop de conclusies zijn gebaseerd, is in hoofdstuk 2 verwerkt. Per bron is daarbij een analyse verwoord met bijbehorende conclusies.

Geraadpleegde bronnen

De geraadpleegde bronnen zijn in hoofdstuk 2 vermeld bij de uitgewerkte informatie.

1 HET ONDERZOEK

Gemeente Amstelveen, hierna te noemen "opdrachtgever", heeft T&A Survey BV, hierna te noemen "T&A", opdracht verstrekt d.d. 7 december 2020 voor een nader onderzoek naar het bombardement van 24 februari 1945 in Amstelveen en de mogelijke blindganger in de Charlotte van Montpensierlaan.

1.1 ACHTERGROND

In Amstelveen zijn op 24 februari 1945 twee splinterbommen neergekomen, op een woonwijk. Twintig woonhuizen werden verwoest, en 11 mensen kwamen om. De gemeente gaat (onder andere) op deze plek een gedenktegels leggen, ter nagedachtenis aan de mensen die hier om het leven kwamen. Naar aanleiding hiervan heeft archiefonderzoek plaatsgevonden en zijn verschillende getuigen gehoord. Nu lijkt het erop dat één van de twee bommen nooit is afgegaan, namelijk de bom die is ingeslagen op de kade muur van de sloot voor de woning aan de Charlotte van Montpensierlaan 53.

De vraag is wat er met deze bom gebeurd is.

Verstreckte informatie door opdrachtgever

Opdrachtgever heeft de volgende stukken en informatie toegestuurd:

- Artikel "Het bombardement op de Charlotte van Montpensierlaan: 24 februari 1945" van de Vereniging Historisch Amstelveen (VHA), concept-artikel voor publicatie in Amstel Mare in december 2020, door Wim Groeneweg.
- Rapport "Amstelveenlijn - Vooronderzoek conventionele explosieven", versie 3 definitief, 7 december 2015, opgesteld door de gemeente Amsterdam.
- Begrotingsspecificatie van herstel en verwijdering oorlogsschade en -werken.
- Begrotingsspecificatie van herstel en verwijdering oorlogswerken 1945.
- Bestektekeningen en beschrijving werkzaamheden renovatie walmuren Charlotte van Montpensierlaan 1991/1992.
- Vijf foto's van beschadigde woningen na de ramp.
- Interview met Wil Couturier (ooggetuige) gepubliceerd in de Telegraaf op 4 mei 2005.
- Luchtfoto van de ramplocatie in 1947.
- Passage uit boek 'Jaren van verduistering' van Tini Visser (1989) over de oorlogsgeschiedenis van Amstelveen, pagina's 378 en 379.

1.2 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het onderzoek betreft een bureaustudie met als doel om een uitspraak te kunnen doen over het al dan niet ontploffen van de twee bommen aan de Charlotte van Montpensierlaan te Amstelveen op 24 februari 1945.

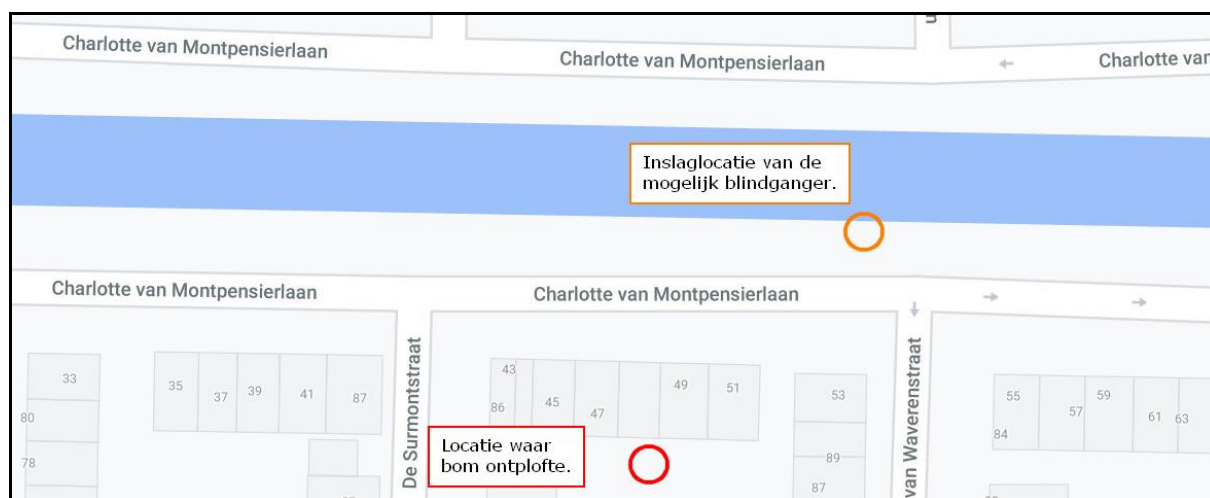
1.3 UITVOERING VAN HET ONDERZOEK

Dit onderzoek valt buiten het Werkveld Specifieke Certificatie Schema "Opsporen Conventionele Explosieven" (WSCS-OCE/CS-000). Hoewel de meest recente richtlijnen en inzichten gebruikt zullen worden voor de uitvoering van het onderzoek, zal dit uitsluitend gericht zijn op de bominslagen bij de Charlotte van Montpensierlaan op 24 februari 1945. Hierbij zal uitspraak gedaan worden over de mogelijke aanwezigheid van blindgangers van deze gebeurtenis, maar aangezien het geen volledig vooronderzoek explosieven betreft, wordt er verder geen uitspraak gedaan over de mogelijke aanwezigheid van andere explosieven.

2 BRONNENONDERZOEK – ALLE FEITEN OP EEN RIJ

2.1 ONDERZOEKSGBIED

Het onderzoeksgebied is gelegen aan de Charlotte van Montpensierlaan in de gemeente Amstelveen. In onderstaand kaartje zijn de locaties aangegeven waarvan bekend is dat er een bom ontplofte (in rood) en waar mogelijk een blindganger ligt (oranje).

Kaartje 1. Overzichtskaat van het onderzoeksgebied.

2.2 HET BRONNENONDERZOEK

Het bronnenmateriaal (literatuur, archiefstukken, (lucht)foto's, etc.) wordt bestudeerd op relevante feiten en aanwijzingen die kunnen worden gebruikt om te achterhalen wat er op 24 februari 1945 gebeurde met de bommen die insloegen aan de Charlotte van Montpensierlaan. In de volgende paragrafen worden de geraadpleegde bronnen omschreven, de betrouwbaarheid vermeld, de relevantie ervan aangegeven en de aangetroffen informatie uiteengezet. Tenslotte worden alle bronnen met toegevoegde waarde worden geanalyseerd om tot een sluitend verhaal en conclusie te komen ten aanzien van de afgeworpen bommen bij de Charlotte van Montpensierlaan.

Er zijn enkele vragen die beantwoord dienen te worden om te bepalen of er een blindganger door dit bombardement in de Charlotte van Montpensierlaan of directe omgeving aanwezig kan zijn. Ten eerste: Hoeveel bommen zijn daadwerkelijk afgeworpen? Ten tweede: Hoeveel daarvan zijn gedetoneerd? En ten derde – indien niet alle bommen gedetoneerd zijn – zijn eventuele blindgangers opgespoord en geruimd?

Voor de eerste vraag geldt dat de meest betrouwbare bron in de regel de gegevens van de bemanning en ondersteunend personeel van het toestel en betreffende luchtmacht zijn. Zij hebben tenslotte het toestel geladen met bommen en de bemanning weet hoeveel daarvan ze daarvan hebben afgeworpen. Voor de tweede en derde vraag geldt dat lokale bronnen - processen-verbaal van luchtbeschermingsdienst of politie, ruimingsdiensten zoals Duitse Sprengkommando tijdens de Tweede Wereldoorlog en MMOD en EOD na de oorlog – de meest betrouwbare bronnen zijn. In sommige gevallen bieden luchtfoto's van kort na een bombardement uitkomst. Echter, onder omstandigheden zouden de vele getuigenverklaringen al uitkomst kunnen bieden.

2.2.1 De getuigenverklaringen

De zoektocht naar antwoorden start daarom bij de diverse getuigenverklaringen, omdat er geen lokale processen-verbaal zijn aangetroffen van het bombardement. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd namelijk regelmatig door een plaatselijke luchtbeschermingsdienst, of politie verslag gelegd van luchtaanvallen. Er zijn echter geen uitgebreide verslagen aangetroffen in het archief van de gemeente, en ook in het gemeentearchief van Amsterdam is slechts een korte melding aangetroffen, die niets toevoegt.

Het start bij de getuigenverklaring op basis waarvan het vermoede is gerezen dat er een blindganger kan liggen. Dat betreft de verklaring van Henk Groenendijk in het artikel *"Het bombardement op de Charlotte van Montpensierlaan: 24 februari 1945"* van de Vereniging Historisch Amstelveen (VHA). Ten tijde van de gebeurtenis was hij 11 jaar en woonde destijds in de Bors van Waverenstraat 76.

*"Op 24 februari 1945 was hij alleen thuis en hoorde vliegtuigen in de lucht. Opmerkelijk genoeg hoorde hij geen luchalarm. Hij liep, zoals wel vaker, naar de hoek van de Bors van Waverenstraat met de Charlotte van Montpensierlaan om te gaan kijken, naar wat hij dacht, alweer een bombardement op Schiphol. Staande op de hoek zag en hoorde hij twee erg laagvliegende vliegtuigen aankomen. Hij was volgens hem de enige toeschouwer. De vliegtuigen, die van een verschillend type waren, kwamen recht uit het oosten en hij zag ze achter elkaar naar het westen vliegen. Hij zag ze niet terugkeren. Groenendijk dacht een Spitfire of Hawker Hurricane te herkennen. Hij heeft niet gezien dat ze de bommen afwierpen. Zijn vader had hem eens verteld, dat als je een fluitend geluid hoort, zoek dan lage dekking. En dat hoorde hij. **Hij gooide zichzelf op de grond, in de hoek van de straat, in de goot tegen de stoeprand aan. Vijftien meter verderop viel, volgens Groenendijk recht tegenover hoekhuis Charlotte van Montpensierlaan 53, een bom in het talud aan de zuidzijde van de vijver langs de Charlotte van Montpensierlaan. Hij had zijn handen over zijn hoofd gelegd. Hij voelde van alles op zich neerdalen, schudde de aarde en klei van hem af en ging naar huis.** Boven in zijn kamer opende hij zijn raam en zag zijn buurjongen (Bors van Waverenstraat 78), Jan Verwoerd, zijn raam openen en schreeuwen: "Mijn vader is dood". **Vreemd genoeg heeft Groenendijk geen explosie(s) gehoord. Zou de bom die in het talud gevallen was nog intact zijn? Je zou verwachten dat Groenendijk dit anders niet overleefd had. Ook zijn er geen vermeldingen gevonden over herstelwerkzaamheden aan het talud langs de vijver. Aan de andere kant zijn er wel ruiten gesprongen aan de voorzijde van de huizen langs de Charlotte van Montpensierlaan, zoals te zien is op de foto's. Maar misschien kan dat ook veroorzaakt zijn door de luchtdruk van de andere bom die zeker ontploft is.**"¹*

Het stuk meldt nog diverse andere getuigenverklaringen, maar geen van hen meldt iets concreet over de inslag die in de kade plaatsvond nabij waar Henk Groenendijk dekking zocht. Hij meldt dat zelf in feite ook, want hij meende de enige toeschouwer te zijn. Uit de andere verhalen blijkt dat dat niet het geval was, echter het maakt het aannemelijk dat hij de enige op straat was nabij deze inslag.

¹ Bron: *"Het bombardement op de Charlotte van Montpensierlaan: 24 februari 1945"* van de Vereniging Historisch Amstelveen (VHA), door Wim Groeneweg.

De getuigenverslagen zijn doorgenomen op zoek naar meldingen over het aantal afgeworpen en gedetoneerde bommen. Ook indien daar niet direct meldingen over zijn, dan nog kan informatie door getuigen vermeld worden, waaruit het indirect opgemaakt kan worden, of die helpen bij het zoeken naar de juiste informatie in andere bronnen.

Bij het doornemen van de getuigenverslagen komt veel nuttige informatie naar voren, echter moet hier voorzichtig mee omgegaan worden. Hoe groot de impact van een gebeurtenis ook is, het geheugen van de mens onthoudt met name details niet zo goed als we zelf zouden willen. Dat geldt zeker als er meer dan 75 jaar verstreken zijn sinds de gebeurtenis. Dat blijkt ook hier, waar de getuigen allen nog de meest dramatische gevolgen voor de geest weten te halen, maar in de details grote verschillen optreden. Voor onderhavig onderzoek zijn juist die details van belang, maar gelukkig is ondanks de tegenstrijdigheden belangrijke informatie nog te achterhalen.

Een belangrijk stuk informatie, waar alle verklaringen het over eens zijn, is dat een tweede bom viel in de achtertuin van de familie Waller die op Charlotte van Montpensierlaan 49 woonde.² Over deze inslag is geen onduidelijkheid – de inslaglocatie is onbetwistbaar gezien de dramatische gevolgen, bevestigd door meerdere getuigenverslagen.

Waar de getuigenverklaringen niet eenduidig zijn, betreft het aantal afgeworpen en ontplofte bommen. Ook de informatie die kan helpen met het zoeken naar het aanvallende toestel/de aanvallende toestellen spreekt elkaar regelmatig tegen.

*Zo meende Henk Groenendijk dat "de vliegtuigen, die van een verschillend type waren recht uit het oosten (kwamen) en hij zag ze achter elkaar naar het westen vliegen. (...) Groenendijk dacht een Spitfire of Hawker Hurricane te herkennen. Hij heeft niet gezien dat ze de bommen afwierpen."*²

"Tini Visser meldt in haar boek Jaren van Verduistering dat arts S. (vermoedelijk Sikkels die op Keizer Karelweg 423 woonde) in zijn tuin stond toen hij vliegtuigen rakelings over de daken zag naderen. Hij kon de bemanningen zien zitten. Ze schoten met mitrailleurs. En toen vielen de twee bommen, op die vroege zaterdagmiddag (...)." ²

De familie Van Altena had slechts één vliegtuig gezien en meende ook dat het "waarschijnlijk uit oostelijke richting" kwam.²

*"In 2015 schreef Tineke (noot T&A: Tineke Huurnink, 9 jaar oud ten tijde van het gebeuren, wonende te Charlotte van Montpensierlaan 45) haar verhaal aan Paul Betgem. (...) Het was mooi zonnig weer. Hansje stond voor de openslaande deuren en waarschuwde zijn moeder dat er iets zou gebeuren. Hij wees naar een vliegtuig. Tineke meende het silhouet van een Hawker Typhoon te herkennen. Het vliegtuig kwam uit het westen. Er viel iets uit. Het vliegtuig draaide weg in een scherpe bocht richting zuid/zuidwest."*²

² Bron: "Het bombardement op de Charlotte van Montpensierlaan: 24 februari 1945" van de Vereniging Historisch Amstelveen (VHA), door Wim Groeneweg.

*"Frits Verhoeff herinnert 24 februari 1945 als een prachtige zonnige dag. Zijn tweelingzus en hij waren 4 jaar oud en speelden in de Bors van Waverenstraat ter hoogte van nummer 83 waar zij woonden. Opeens werden zij opgeschrikt door een vreselijke harde klap waarbij een heleboel gruis, zwarte troep en van alles van boven naar beneden kwam, dat het zonlicht deed verduisteren. Later werd hen uitgelegd dat er een bom was gevallen. Hij meende, kijkend in de richting van de Graaf Aelbrechtlaan drie hard ronkende vliegtuigen te hebben zien vliegen in een cirkel vanuit Zuid naar Oost en van Noord naar West."*³

Piet Gerritse vermeldde in zijn dagboek uit de oorlog: *"In Amstelveen was een hele consternatie. Aan de Montpensierlaan waren om 1 uur 's middags twee bommen gevallen, een onbeschrijfelijke ravage aanrichtend aan de huizen. (...) Een bom viel op de beschoeiing van het water en verwoeste alle ruiten, deuren en ramen in de omtrek. Ik zag straatdeuren en balkondeuren in de voortuinen liggen."*³

Zoals gezegd, spreken meerdere details in de verklaringen elkaar tegen. Enkele getuigen menen één toestel te hebben waargenomen, terwijl Henk Groenendijk er twee meldt en Frits Verhoeff drie vliegtuigen meende waar te nemen. Ook de vliegrichting verschilt van westelijke richting, oostelijke richting tot in een cirkel. Twee getuigen meenden een type toestel te herkennen. Henk Groenendijk dacht een Spitfire of Hawker Hurricane gezien te herkennen, terwijl Tineke Huurnink een Hawker Typhoon gezien meende te hebben.

Ondanks de verschillen in de verklaringen, zijn er enkele belangrijke punten uit de verklaringen te halen:

- ✓ Niet iedereen laat zich uit over het aantal afgeworpen bommen, maar wie ze wel meldt, noemt een aantal van twee stuks.
- ✓ Er worden twee locaties genoemd als getroffen, namelijk de achtertuin van de familie Waller die op Charlotte van Montpensierlaan 49 waar onmiskenbaar een bom ontplofte en een bom op de beschoeiing van het water. Voor deze laatste meent Henk Groenendijk dat de bom mogelijk niet gedetoneerd is, terwijl Piet Gerritse in zijn dagboek meldt dat de bom die daar insloeg een enorme ravage aanrichtte. Dit komt ook overeen met het feit dat het aantal van twee meermaals wordt genoemd.
- ✓ Hoewel het aantal en type toestel verschilt, kan wel gesteld worden dat het geallieerde jachtbommenwerpers waren. Dit is op te maken uit de type toestellen die men meende te zien en het feit dat enkele getuigen melden dat ze zeer laag overvlogen. De meeste andere type toestellen die in februari 1945 vlogen en bommen afwierpen, betroffen in de regel aanzienlijk grotere bommenwerpers, die vrij eenvoudig te onderscheiden zijn van de jachtbommenwerpers. Bovendien vlogen die niet zo laag om een bombardement uit te voeren en hadden ze vrij grote bommenladingen – aanzienlijk groter dan twee bommen.
- ✓ De bommen vielen volgens getuigen rond 12.30 uur. Dit gegeven kan helpen met uitzoeken welke toestellen op dat tijdstip in de buurt vlogen.

³ Bron: "Het bombardement op de Charlotte van Montpensierlaan: 24 februari 1945" van de Vereniging Historisch Amstelveen (VHA), door Wim Groeneweg.

Een ander punt van interesse zijn de meldingen over het al dan niet horen van de ontploffing van de bom(men). Henk Groenendijk stelt namelijk dat hij geen explosie(s) gehoord heeft, wat één van de redenen is waarom een blindganger vermoed wordt. Tenslotte, als een bom op kleine afstand ontploft, dan had hij dat toch zeker moeten horen?!

Rob van Altena (ten tijde van het gebeuren slechts 2 jaar oud) meldt dat het *"volgens hem een gigantische klap"* was.⁴

Ook Tini Visser meldt een klap: *"Na de klap viel er eerst stilte, een vacuüm"*.⁴

Ooggetuige Wil Couturier (destijds 12 jaar) daarentegen, meldt *"Plots kwam het plafond naar beneden en was er veel stof rondom haar. Ze gilte en gilte om haar oom en tante. Het was 10 tot 15 seconden doodstil. Het vliegtuig had ze niet horen aankomen en ook had ze **geen explosie van de bom gehoord.**"* In een krantenartikel van de Telegraaf stelt ze: *"Ik lag daar, alleen in bed, te lezen. Ineens was er al dat stof. Ik had niet, geen knal of wat, gehoord, maar toen ik opkeek stond alleen mijn bed er nog, en het tafeltje waarop mijn boek lag. De hele voorgevel was weggeslagen. Wil Couturier kijkt even weg. 'Wat ik nooit zal vergeten, was die ijzingwekkende stilte na de ontploffing. Dood- en doodstil was het.'"*⁵

Hoewel twee getuigen dus melden geen explosie gehoord te hebben, is zeker dat die wel degelijk plaats heeft gevonden, aangezien er zeker één, mogelijk twee bommen ontploft zijn. De vraag is dus hoeveel waarde eraan gehecht moet worden aan het feit dat Henk Groenendijk zich niet herinnert een explosie gehoord te hebben. Belangrijker is daarin dat de bom op vrij korte afstand is ingeslagen en hij zonder kleerscheuren is weggelopen – niet iets wat je verwacht als de bom ontploft is.

Ook daarover zijn verschillende meldingen te vinden. Piet Gerritse vermeldde namelijk in zijn dagboek, dat *"een bom viel op de beschoeiing van het water en **verwoeste alle ruiten, deuren en ramen in de omtrek. Ik zag straatdeuren en balkondeuren in de voortuinen liggen.**"* Daaruit is op te maken dat hij na het bombardement ter plaats is gaan kijken en de bom die nabij Henk Groenendijk insloeg wel degelijk ontploft is. Die schade wordt echter weer tegengesproken door de verklaring van Rob van Altena, die meldt dat *"er geen grote schade was aan de voorzijde van de huizen."*⁴ Hierbij moet opgemerkt worden, dat hij ten tijde van de gebeurtenis 2 jaar oud was en deze informatie dus waarschijnlijk via derden heeft gehoord en niet uit eigen herinneringen put. Tenslotte meldt Wim Groeneweg terecht hierover: *"Aan de andere kant zijn er wel ruiten gesprongen aan de voorzijde van de huizen langs de Charlotte van Montpensierlaan, zoals te zien is op de foto's. Maar misschien kan dat ook veroorzaakt zijn door de luchtdruk van de andere bom die zeker ontploft is."*

Kortom, er zijn aanwijzingen dat de bom die in de kade insloeg nabij Henk Groenendijk wel degelijk ontploft is, echter zijn er ook redenen om daaraan te twijfelen en kan op basis van alleen de getuigenverklaringen geen uitsluitsel gegeven worden.

⁴ Bron: *"Het bombardement op de Charlotte van Montpensierlaan: 24 februari 1945"* van de Vereniging Historisch Amstelveen (VHA), door Wim Groeneweg.

⁵ Telegraaf van 4 mei 2005.

2.2.2 Schade: schaderapporten en foto's van de huizen

Bij gebrek aan een proces-verbaal van het bombardement zelf, is gekeken naar de schaderapporten en foto's geleverd door de gemeente. Zoals in vorige paragraaf gesteld, kan glasschade aan de voorkant van de huizen veroorzaakt zijn door de bom die in de achtertuin van het huis aan de Charlotte van Montpensierlaan 49 ontplofte. Mogelijk dat de schaderapporten echter een beeld van grotere schade geven, die daarmee niet te verklaren is.

Het stuk "*Begrotingsspecificatie van herstel en verwijdering oorlogsschade en -werken*" meldt uitsluitend kosten voor herstel en verwijderen van schuilplaatsen, Duitse verdedigingswerken (mitrailleursnesten, loopgraven, e.d.) gemetselde bunkers, dichten van schuilputten, etc. Hierin zijn geen meldingen aangetroffen van herstel van schade door het bombardementen e.d. Het feit dat er geen melding is aangetroffen van herstel van schade aan de kade, komt dus waarschijnlijk doordat dit stuk andersoortige schademeldingen behandelt.

Het stuk "*Begrotingsspecificatie van herstel en verwijdering oorlogswerken 1945*" meldt vrijwel exact dezelfde herstelwerkzaamheden, met als verschil dat als eerste een melding wordt gedaan van herstel van een waterkering. Dat betreft echter niet de kade van de vijver aan de Charlotte van Montpensierlaan. Het is echter goed mogelijk, dat er geen melding is over schade aan de kade van de vijver, omdat dat geen waterkering is of anderzijds als prioriteit gezien werd om te herstellen op korte termijn. Gezien de grootschalige herstelwerkzaamheden die eind van de oorlog nodig waren in Nederland, zal dit soort schade niet als relevant gezien zijn.

Foto 1. Schade aan de Bors van Waverenstraat 84.

Foto 2. Schade aan de Bors van Waverenstraat 89.

Foto 3. Schade aan de achterkant van Charlotte van Montpensierlaan 47-49.

De foto's laten veel schade zien, maar voornamelijk glas- en dakpanenschade. Dat kan over grote afstand veroorzaakt worden en er kan niet uitgesloten worden, dat dat door de ontploffing van de bom in de achtertuin van Charlotte van Montpensierlaan 49 is veroorzaakt. De enige grotere schade is zichtbaar op foto 3, maar dat betreft de achterkant van de huizen waar de bom in de tuin viel.⁶

2.2.3 Luchtfoto's

Door de opdrachtgever is een e-mail van Wim Groeneweg van de Vereniging Historisch Amstelveen doorgestuurd. Hierin staat:

"Ik vond in een luchtfoto boek van Amstelveen nog een foto van Elsrijk met daarop de Charlotte van Montpensierlaan uit 1947. Het copyright van de foto ligt bij Aviadrone. Ik heb op de foto ingezoomd. Je ziet dat het muurtje langs de vijver beschadigd is en het lijkt of dat de beplanting in het plantsoen ernaast lager is dan de rest. Dit is precies de plek die Henk Groenendijk had aangewezen. Mogelijk is het gat van de inslag opgevuld met aarde en zijn er wat nieuwe planten neergezet, die dan wat kleiner zijn dan de rest."

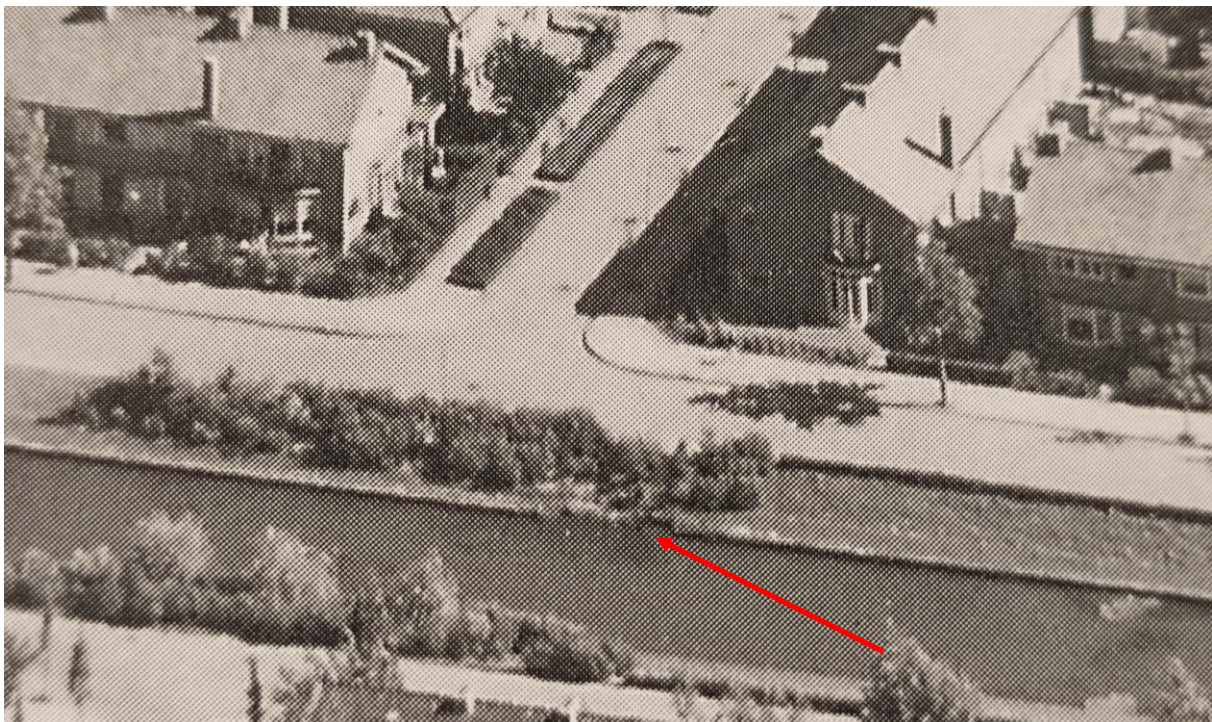

Foto 4. Luchtfoto van een deel van de Charlotte van Montpensierlaan ter hoogte van de Bors van Waverenstraat. De rode pijl geeft de locatie aan waar de beschoeiing onderbroken lijkt en de begroeiing minder groot dan de omringende struiken.

Wat de heer Groeneweg stelt, is aannemelijk. Zowel de staat van de kade als van de begroeiing zijn te verklaren door een bominslag, gevolgd door provisorisch herstel. Bomkraters hebben in de regel een doorsnede van 5 tot 15 meter, afhankelijk van diverse factoren. De omvang van het terrein met lagere begroeiing en lengte van de beschadigde kade komen daarmee overeen. Tevens verklaart het tot op zekere hoogte wat al eerder gesteld werd, namelijk dat er geen schademeldingen van terug te vinden zijn, men heeft de schade immers niet (echt) hersteld twee jaar na het bombardement.

⁶ Er is door opdrachtgever ook een foto gestuurd met schade aan de Keizer Karelweg 436-438. Die schade is echter veroorzaakt door een bombardement van 30 oktober 1941 en dus niet relevant voor dit onderzoek.

Duidelijker wordt het echter, wanneer luchtfoto's van kort na het bombardement worden geraadpleegd, namelijk foto's van 26 februari en 14 maart 1945 gemaakt door de RAF. Onderstaande uitsneden van beide luchtfoto's waarop de Charlotte van Montpensierlaan met vijver zichtbaar is. Met de blauwe pijl is aangeduid waar de bominslag aan de achterkant van de woning zulke dramatische gevolgen had, met de rode pijl de plek in de kade van de vijver waar de vermeende blindganger insloeg.

Beide foto's zijn uitvoerig bestudeerd op sporen van het bombardement. De foto van 26 februari 1945 is van goede kwaliteit en schaal en slechts twee dagen na de bominslagen. Hoewel dat vrijwel ideaal is voor de analyse, heeft de foto één beperking, namelijk het sterke zonlicht, wat enerzijds felle reflecties kan geven en anderzijds sterk contrast en schaduwwerking. Dat kan nadelig werken, zoals in dit geval. De foto van 14 maart 1945 is minder scherp, maar heeft deze nadelen niet. De analyse van de combinatie van beiden resulteert in een betere analyse.

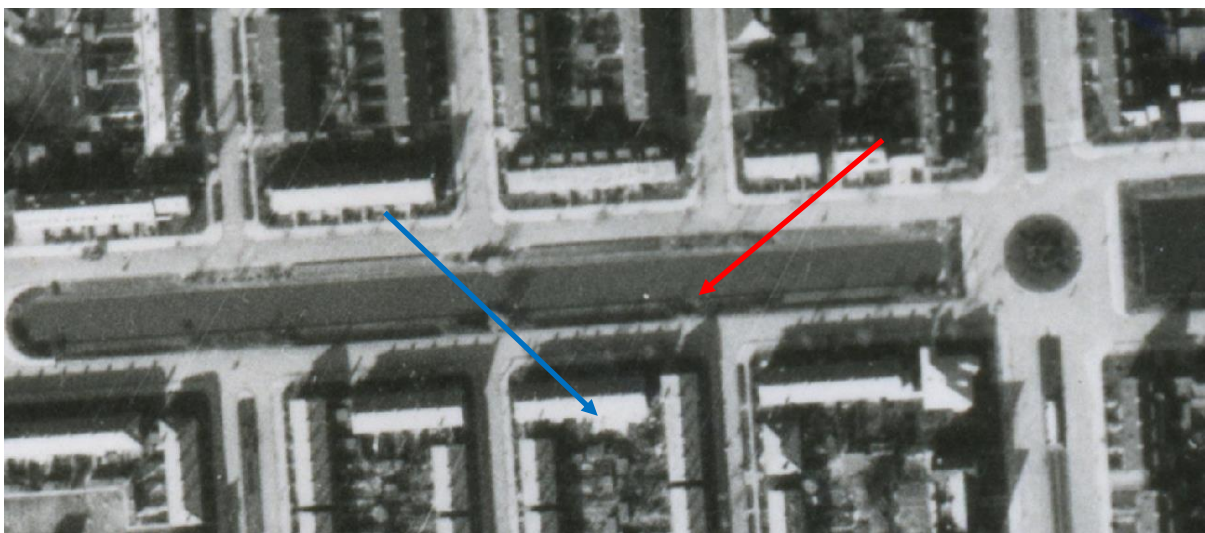

Foto 5. Uitsnede uit luchtfoto 4002, sortie 106G/4535, 26 februari 1945. Bron: Kadaster Zwolle.

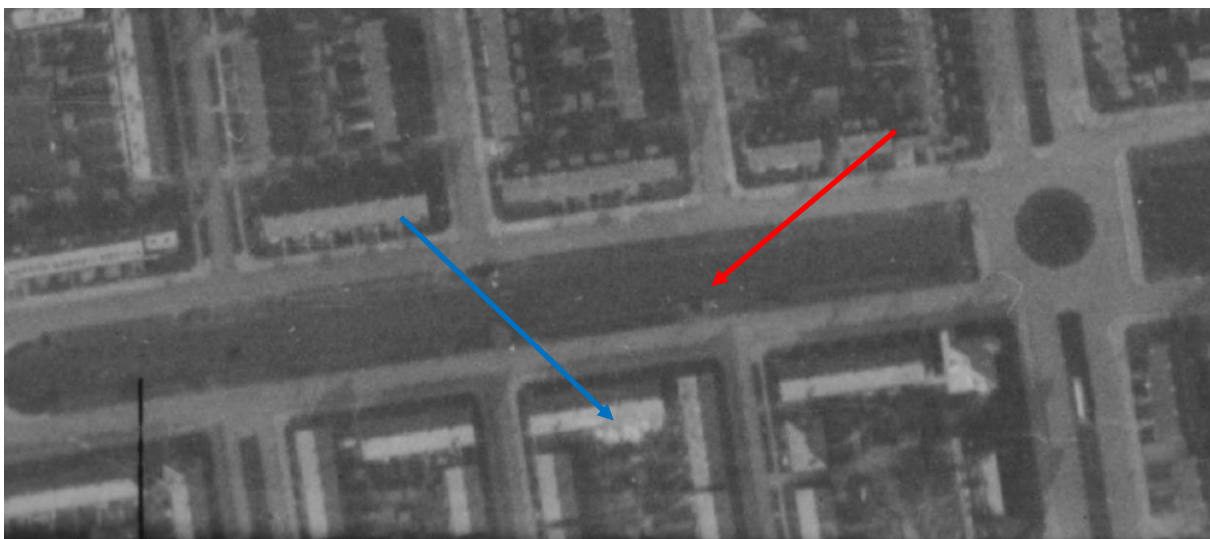

Foto 6. Uitsnede uit luchtfoto 4099, sortie 106G/4803, 14 maart 1945. Bron: Kadaster Zwolle.

Op de luchtfoto's zijn ten eerste sporen aan het dak en in de achtertuin van de huizen aan Charlotte van Montpensierlaan zichtbaar. Het dak vertoont subtiele verstoringen (lichtblauwe pijl in foto 8), die op de andere daken in de straat niet zichtbaar zijn. Dit duidt op schade aan het dak. Deze sporen zijn niet zichtbaar op de luchtfoto van 26 februari 1945, wegens de felle reflectie van het licht op het dak en waardoor de foto ter plaatse overbelicht is. Achter de huizen zijn witte plekken zichtbaar (donkerblauwe pijlen in foto's 7 en 8). Vergelijkbare sporen zijn elders in de woonwijk niet zichtbaar. Dit is het puin van de ingestorte muren, zoals duidelijk zichtbaar op foto 3.

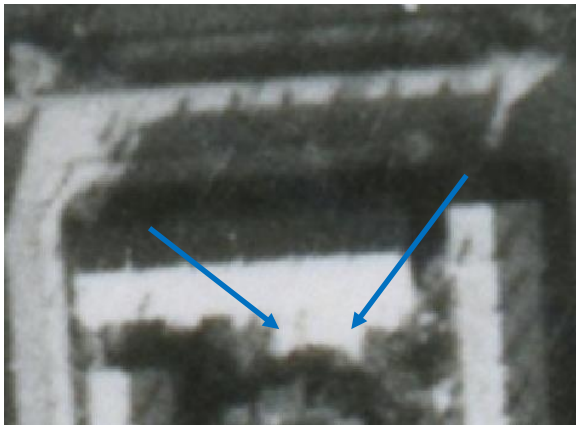

Foto 7. Uitsnede luchtfoto 4002 van 26-02- 1945.

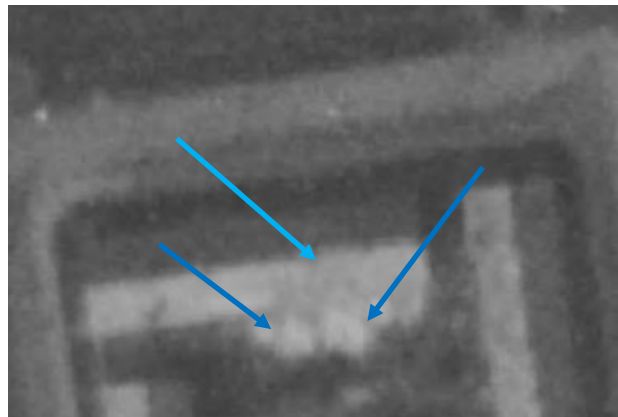

Foto 8. Uitsnede luchtfoto 4099 van 14 maart 1945.

Wat echter ook de aandacht trekt, en duidelijkheid geeft over het vraagstuk, zijn sporen op de oever van de vijver. Op exact dezelfde plek als waar op foto 4 provisorisch herstelde schade zichtbaar is, zijn op beide luchtfoto's sporen zichtbaar.

Op de foto van 26 februari 1945 is de bomkrater zichtbaar (rode pijl in foto 9 op de volgende pagina). Deze springt niet meteen in het oog door de schaduwwerking van het talud van de weg naar de vijver en de begroeiing, maar is wel te onderscheiden. Zo valt ten eerste op dat de kade van de vijver duidelijk herkenbaar is door de donkere rand (schaduw) ervan, maar ter plaatse van de krater onderbroken is (rode pijl). Ten tweede is het herkenbaar aan de schaduwwerking ter plaatse. Links op de foto is de schaduw tussen de weg en de vijver veroorzaakt door het talud zelf en de heg die langs de rand van de weg stond (zie ter vergelijking ook foto 4 waar talud en begroeiing duidelijk zichtbaar zijn). Helemaal rechts is de schaduw uitsluitend door het talud veroorzaakt, want daar stond geen begroeiing. In het middelste deel, waar ook de krater is, is de schaduwwerking door de begroeiing op het talud veroorzaakt en bereikt deze schaduw de kade van de vijver. Ter plaatse van de krater is echter een opvallende witte reflectie zichtbaar rechtsboven (rode pijl). De vorm en locatie ervan zijn onmiskenbaar veroorzaakt door een groot gat in de grond, waarbij begroeiing door de explosie is verwijderd en het zonlicht op de rand van krater gereflecteerd wordt.

Omdat de sterke schaduwen bepaalde kenmerken van de krater moeilijk tot onmogelijk zichtbaar maken, is ook een andere luchtfoto geraadpleegd met andere lichtval. Dit betreft luchtfoto 4099 van 14 maart 1945 (zie foto 10 op de volgende pagina). Betreffende foto is minder scherp en heeft minder contrast wegens andere lichtval, echter daardoor zijn zaken te herkennen, die niet (eenduidig) herkenbaar zijn op de luchtfoto van 26 februari 1945.

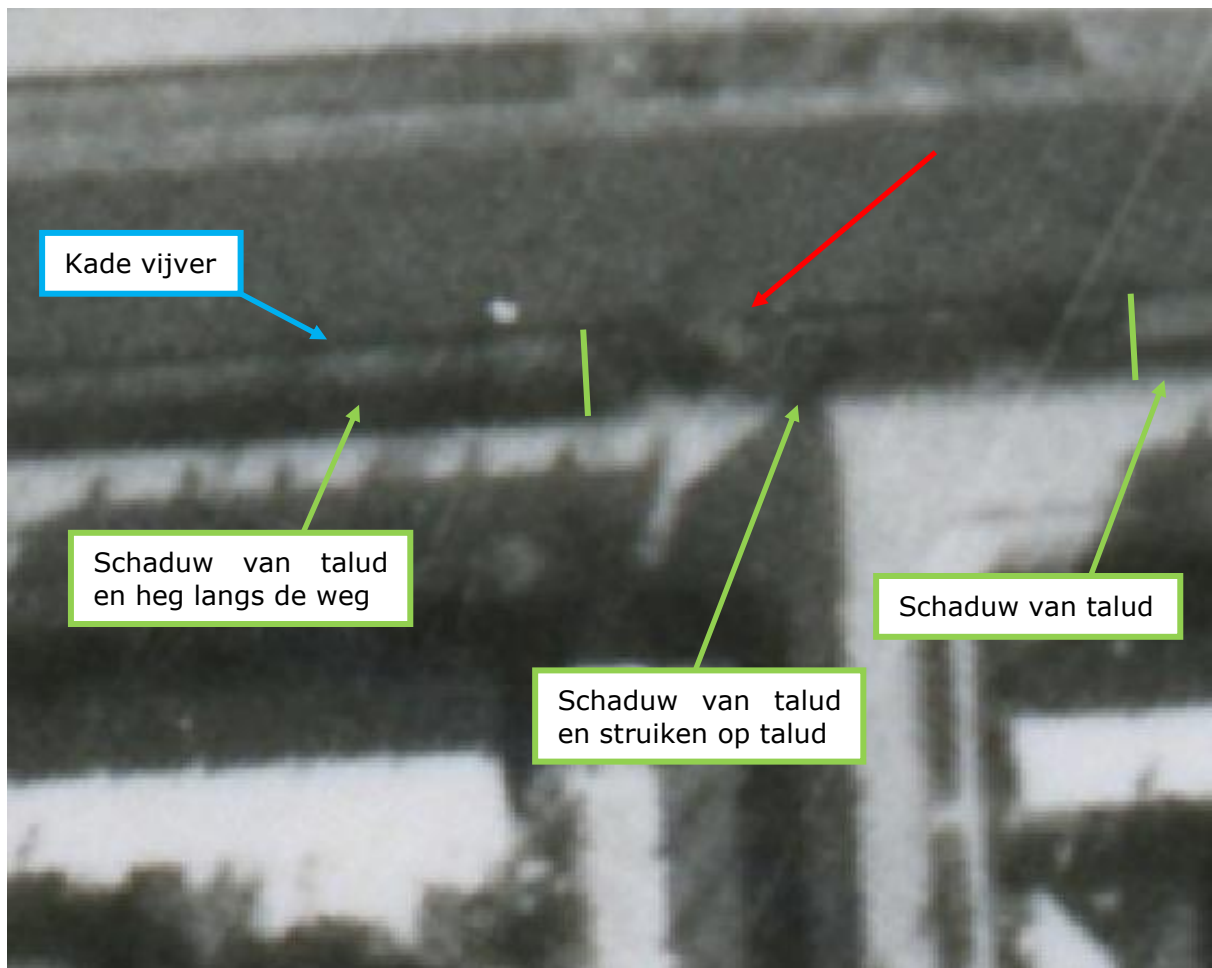

Foto 9. Uitsnede uit luchtfoto 4002, sortie 106G/4535, 26 februari 1945. Bron: Kadaster Zwolle. De rode pijl markeert de plek waar de bomkrater in de kade van de vijver. Een nadere analyse is hieronder gegeven.

Op foto 4099 is een donkere, cirkelvormige plek te zien (afgesneden aan de noordkant door de rand van de vijver) met er omheen lichtere sporen (rode pijl in foto 10 rechts). Dit is typerend voor bomkraters, die in de meeste gevallen een cirkelvormig gat vormen, met er omheen grond die uitgeworpen is door de ontplofte bom. De spreiding van de grond om de krater is zichtbaar aan de lichtere sporen, wat niet zichtbaar was op de foto van 26 februari 1945. Reden hiervoor is de lichtval – de schaduwwerking op de luchtfoto van februari is veel sterker dan op de foto van maart, waardoor deze sporen in de donkere schaduw niet te onderscheiden zijn.

De analyse van beide luchtfoto's maakt maar één conclusie mogelijk: de bom in de kade van de vijver is ontploft.

Foto 10. Uitsnede van luchtfoto 4099, sortie 106G/4803, datum 14 maart 1945. Bron: Kadaster Zwolle. Nadere analyse staat naast de foto.

2.2.4 Gegevens Royal Air Force (RAF)

Zoals in §2.2 vermeld, dient niet alleen achterhaald te worden hoeveel bommen ontploft zijn, ook dient bekend te zijn hoeveel er daadwerkelijk in de Charlotte van Montpensier zijn afgeworpen. Daarvoor dient eerst bekend te zijn wie de bommen afwierp. In de zoektocht naar de dader helpt het om te weten wat het doelwit was. In de door opdrachtgever geleverde stukken worden verschillende opties gegeven, echter de meesten daarvan zijn uitermate onaannemelijk.

Wim Groeneweg somt enkele opties waarover in het verleden is gespeculeerd:⁷

1. De spoorlijn ter hoogte van halte Karselaan;
2. Villa Krelage (Charlotte van Montpensierlaan 65);
3. Ingekwartierde Duitse militairen langs de Keizer Karelweg, Charlotte van Montpensierlaan, of rond de Pauluskerk;
4. Bunkers langs de Wolfert van Borsseleenweg;
5. Ortskommandantur (volgens Tini Visser gesitueerd bij de Pauluskerk);
6. Of geen doelwit maar het lukraak lozen van bommen.

Aanval op Duitse officieren, ingekwartierde militairen, of bunkers.

Opties 2 tot en met 4 kunnen vrijwel uitgesloten worden. Aanvallen op hoge Duitse officieren, of villa's waar Duitse officieren en/of belangrijke documenten aanwezig waren, vonden weliswaar plaats, maar waren geplande, gerichte aanvallen. Zeker als ze in bebouwd gebied lagen, werd overwogen en gepland en alles vastgelegd in documenten. De aanvallende piloten moeten namelijk het doelwit kunnen onderscheiden van de andere huizen, men moest op het juiste tijdstip aanvallen (opdat de beoogde officier ook daadwerkelijk in het gebouw verwacht mocht worden), etc. Bovendien zouden daarbij niet slechts één, twee of drie toestellen aanvallen en er slechts twee bommen afgeworpen worden, want dan is de kans op slagen van de missie nagenoeg nul. Zoals Wim Groeneweg meldt: "*Hans Nauta en Paul Betgem merken op dat er waarschijnlijk wel documentatie in de archieven gevonden zou zijn, indien een hooggeplaatste officier het doelwit was.*" Dat is een juiste constatering. De kans dat de bommen vielen als gevolg van een dergelijke, geplande aanval is daarmee nihil.

De optie dat één of enkele toestellen een dergelijk aanval als alternatief uitvoerden is ook nagenoeg nihil. De piloten zullen niet op de hoogte geweest zijn van de mogelijke aanwezigheid van een relevant doelwit als een hoge officier of belangrijke documenten. Zelfs als ze dat wel waren, dan zouden ze de aanval niet uitvoeren, omdat zij niet bevoegd waren te beslissen of het vernietigen ervan gunstig was, of mogelijk juist nadelig kon zijn. Bovendien zouden ze niet eens weten of de betreffende officier aanwezig was op het tijdstip van de aanval. Dat men troepen zag bewegen, of bunkers zag en die als potentieel doelwit zag, is niet geheel uit te sluiten. Maar aanvallen op dergelijke doelen vonden niet plaats binnen bebouwde kom, maar juist op voertuigen, barakkenkampen en verdedigingswerken buiten de bebouwde kom. Bovendien werden dan vaak mitrailleurs, boordkanonnen en raketten gebruikt en zelden vliegtuigbommen. Ook hiervoor zijn geen meldingen aangetroffen in de stukken van de RAF en ook deze opties worden als niet reëel beschouwd.

⁷ Bron: "*Het bombardement op de Charlotte van Montpensierlaan: 24 februari 1945*" van de Vereniging Historisch Amstelveen (VHA), door Wim Groeneweg.

Aanval op spoorweg, of in nood afgeworpen bommen.

De opties 1 en 6, aanval op het spoor en het "lukraak" lozen van bommen, zijn wel reële opties.

Wim Groeneweg meldt: *"Onderzoek door Hans Nauta in de archieven van de RAF wees uit dat er op 24 februari 1945 geen bombardementen door Typhoons zijn uitgevoerd in Amstelveen. Het enige dat hij vond was een bombardement door drie Spitfires van het 602 Squadron oostelijk van Aalsmeer op een spoorlijn. Er werden 6 bommen afgeworpen om 12.40 uur. De rapportage vermeldt: "Poor visibility made it impossible to observe the results". Kwam dit door de troep die in de lucht dwarrelde zoals Frits Verhoeff beschreef? Het was immers een zonnige dag. (...) Toch lijkt de mogelijkheid van een bombardement door het 602 Squadron ook niet correct te zijn. Ooggetuige Groenendijk zag twee verschillende typen vliegtuigen, geen drie dezelfde. Ook zijn er twee bommen gevallen en niet zes. Alhoewel, in 1988 zijn er twee 20 lbs oefenbommen door de EOD verwijderd op de Wolfert van Borsselenweg 89. Maar of die op 24 februari 1945 zijn gevallen is ons niet bekend. Ook is het vreemd dat de Spitfires de spoorlijn haaks zouden hebben genaderd."*

Hoewel er redenen zijn om te twijfelen of de Spitfires van 602 Squadron verantwoordelijk zijn voor het bombardement, is het op basis van het geraadpleegde feitenmateriaal wel de meest waarschijnlijk verklaring. In het kort komt het erop neer dat het de enige jachtbommenwerpers waren die met een bommenlading in de omgeving vlogen op het tijdstip waarop de bommen in de Charlotte van Montpensierlaan vielen. De reeds hierboven vermelde specialist Hans Nauta is nogmaals geraadpleegd in zake dit bombardement en bevestigt dit. Hoewel er discrepanties lijken te zijn tussen de melding van 602 Squadron en de meldingen van getuigen en andere bronnen en dit vragen oproept, waren er volgens de documenten van de RAF simpel geen andere toestellen met een bommenlading in de omgeving van Amstelveen rond het tijdstip van het bombardement.

Daarnaast komen de tijdstippen van de diverse bronnen overeen hiermee:

- ✓ 12.35 uur: Er werd luchtalarm in Amsterdam gegeven;⁸
- ✓ 12.40 uur: bommen afgeworpen door de toestellen van 602 Squadron;⁹
- ✓ 12.41 uur: Vuur door luchtafweer gemeld door de Wolkenkrabber;¹⁰
- ✓ 12.50 uur: Einde luchtalarm.¹¹

De luchtbeschermingsdienst van Amsterdam vermeldt, dat er op het tijdstip waarop de Spitfires van 602 Squadron bij Amsterdam een doelwit zochten om aan te vallen, luchtalarm werd gemaakt. Op het moment dat de toestellen omlaag doken om daadwerkelijk een aanval uit te voeren, werd het luchtafweergeschut actief. En toen de toestellen richting de kust boven de Noordzee verdwenen, werd het luchtalarm uitgeschakeld.

⁸ SAA, toeg.nr.5227 Luchtbeschermingsdienst, inv.nr.966 Rapportenboek, 4 november 1944-27 mei 1945

⁹ The National Archives te Londen, AIR24/643 ORB Fighter Command, Appendices February 1945

¹⁰ SAA, toeg.nr.5227 Luchtbeschermingsdienst, inv.nr.966 Rapportenboek, 4 november 1944-27 mei 1945

¹¹ SAA, toeg.nr.5227 Luchtbeschermingsdienst, inv.nr.966 Rapportenboek, 4 november 1944-27 mei 1945

Maar hoe zit het dan met de argumenten die gegeven worden om hieraan te twijfelen?

Het feit dat de ooggetuige Groenendijk twee verschillende typen vliegtuigen waarnam, zegt weinig. Zoals eerder vermeld, melden andere getuigen andere aantallen en typen toestellen en verschillende vliegrichtingen. Bovendien vlogen de geallieerde jachtbommenwerpers altijd in groepen van dezelfde type toestellen. Enig theoretische andere verklaring voor de aanwezigheid van twee verschillende toestellen zou zijn, als het een geallieerd toestel betrof, achtervolgd door een Duitse jager (of andersom). Echter, in februari 1945 had de Duitse luchtmacht vrijwel geen vliegtuigen meer over en was het nabijgelegen vliegveld Schiphol niet meer in gebruik. De kans dat dit laatste scenario zich heeft afgespeeld, is nihil, net als de kans dat het twee geallieerde jachtbommenwerpers van verschillend type betrof. Enige conclusie is dat de heer Groenendijk in de hectiek van de gebeurtenis zich vergist heeft, of mogelijk de herinnering van deze gebeurtenis verwisselt met een andere. Men moet niet vergeten dat de toestellen zeer laag overvlogen – vlak over de daken meldt men – en dat met zeer grote snelheid. Er is voor geen van de getuigen tijd geweest om uitvoerig de toestellen te bekijken en identificeren, zeker niet met enige betrouwbaarheid.

Voor het aantal toestellen geldt hetzelfde. Groenendijk meldt er inderdaad twee, maar Frits Verhoeff meldde er drie gezien te hebben. En andere getuigen stellen er één gezien te hebben. Geen van de getuigen hoeft zich te vergissen, want gezien de snelheid waarmee alles gebeurde en het feit dat de toestellen laag vlogen, zal betekend hebben dat niet iedereen de mogelijkheid had om alle toestellen te zien. Dat het aantal in de orde van twee tot vier toestellen geweest zal zijn, is echter wel aannemelijk.

Ander punt, zoals Groeneweg terecht opmerkt, is dat de piloten rapporteerden geen resultaten te kunnen waarnemen wegens het slechte zicht. Echter, dit is mogelijk te verklaren als we kijken naar het weer van die dag. In de ochtend werd een wolkendek van 10/10 (volledige dekking) gerapporteerd bij Katwijk en Den Haag, 8/10 meer naar het noorden en oosten, waardoor luchtaanvallen werden geannuleerd. Op het tijdstip van het bombardement in Amstelveen lijkt het weer zich verbeterd te hebben, aangezien er geen meldingen zijn over dikke wolkendecken en geannuleerde aanvallen. Echter, dat wil niet zeggen dat het wolkeloos was. Om 13.00 uur stegen enkele geallieerde jachtbommenwerpers op in Engeland, die rapporteerden dat er in Zuid-Holland het nog te bewolkt was voor een aanval, maar dat het in de noordelijke punt van Noord-Holland was opgeklaard. Dat doet vermoeden dat het ter hoogte van Amstelveen nog deels bewolkt was. Dit spreekt ook niet tegen wat getuigen melden, namelijk dat het een zonnige dag was. Lichte bewolking zal door velen gewoon als een zonnige dag gezien worden, maar kan voor de piloten van de Spitfires wel het zicht ontnemen hebben om de ontploffingen van hun bommen waar te nemen. Dat zal zeker gelden voor de piloot die de Charlotte van Montpensierlaan raakte, want die zal zijn blik gericht hebben gehad op de omgeving van het spoor, wat hij meende te treffen.

De melding dat het raar zou zijn dat de Spitfires haaks het spoor aangevallen zouden hebben, is niet zo vreemd als het voor sommigen lijkt. Spoorlijnen werden vrijwel altijd onder een hoek aangevallen, vaak met een hoek rond de 45 graden op het spoor. De toestellen van 602 Squadron meldden dat ze vanuit het zuidoosten naar het noordwesten doken bij de aanval, terwijl het spoor in Amstelveen noord-zuid/noordoost-zuidwest loopt. Dit duidt op een reguliere aanval, zoals in heel Nederland spoorlijnen werden gebombardeerd.

Tenslotte moet opgemerkt worden, dat er geen enkel verband is tussen het bombardement van 24 februari 1945 en de in 1988 door de EOD aangetroffen oefenbommen van 20 lbs, aangezien de aanvallende toestellen niet geladen waren met 20 lbs oefenbommen,¹² maar met twee bommen van 250 lbs airburst per toestel.¹³

Het aantal afgeworpen bommen geeft te denken. De stukken van 602 Squadron maken melding van een aanval waarbij drie toestellen elk twee bommen afwierpen. Er zijn er twee in de Charlotte van Montpensierlaan terechtgekomen, maar nergens is melding gedaan van de vier andere bommen. De piloten meldden spoor aangevallen te hebben, dus mogelijk dat daar dan de andere vier bommen terecht zijn gekomen en betroffen de treffers in de bebouwde kom missers¹⁴. Mogelijk dat ze de spoorlijn ter hoogte van halte Karselaan op het oog hadden.

Het stuk van 602 Squadron meldt echter, dat ze het spoor ten oosten van Aalsmeer aanvielen. Hoewel dat in eerste instantie doet vermoeden, dat daarmee uitgesloten kan worden dat deze toestellen het spoor bij Amstelveen aanvielen, is dat niet terecht. De gemelde locaties bij aanvallen door geallieerde jachtbommenwerpers op doelen zoals het spoor zijn notoir onbetrouwbaar. Ten eerste vergiste men zich snel: ten tijde van de oorlog zagen Aalsmeer en Amstelveen er, voor een iemand die niet bekend is in die omgeving, vergelijkbaar uit – beiden waren dorpjes nabij een groot meer ten oosten van de Haarlemmerringvaart bij Schiphol. En op enkele Nederlandse piloten die voor de RAF vlogen na, waren de meesten niet erg bekend met Nederland. Bovendien was het vaak niet erg relevant waar precies de bommen waren gevallen, zeker hier niet, omdat het spoor in deze omgeving voor de geallieerde luchtmacht geen belangrijk doelwit was. Een vergissing in locatie is dus goed mogelijk. Via een onderzoek van derden bij Aalsmeer is achterhaald dat er geen bommen nabij Aalsmeer zijn gemeld deze dag – er zijn geen plaatselijke bronnen die het melden, noch sporen van een bombardement zichtbaar op luchtfoto's. Dit wordt bevestigd door Hans Nauta.

Er is daarom gekeken naar het spoor ten westen van Amstelveen, met name het stuk rondom de halte Karselaan. Foto 4002 van 26 februari 1945 dekt de omgeving van de spoorlijn ter hoogte van halte Karselaan, tot ruim een kilometer ten noorden ervan en circa een halve kilometer ten zuiden ervan. Pal tegenover de Van der Hoochlaan is een waarschijnlijke krater zichtbaar tussen het spoor en de watergang ten westen ervan (zie rode pijl op foto 11 op de volgende pagina). De krater vertoont dezelfde kenmerken als reeds eerder omschreven voor de inslag aan de rand van de vijver. Voor de zekerheid zijn de sporen vergeleken met luchtfoto's van eerdere data, maar daarop vertoont de strook tussen het spoor en de watergang geen onderbreking zoals zichtbaar op de luchtfoto van 26 februari 1945. Er kan daarom met vrij grote zekerheid gesteld worden dat het een krater betreft, veroorzaakt op 24 februari 1945. Verder zijn er geen eenduidige sporen van bominslagen zichtbaar. Dit roept uiteraard vragen op.

¹² Opgemerkt wordt dat er nog steeds verhalen de rondte doen over het afwerpen van (oefen) betonbommen door geallieerde bommenwerpers, met uiteenlopende verklaringen. Er is geen enkele reden om aan te nemen dat dit ooit gebeurd is, noch enig bewijsmateriaal.

¹³ The National Archives te Londen, AIR24/643 ORB Fighter Command, Appendices February 1945

¹⁴ Dat lijkt een grote afstand om te missen, aangezien het spoor op circa 300 meter van de inslagen in de Charlotte van Montpensierlaan ligt, echter het is niet erg uitzonderlijk. Hoewel de bommen in de regel aanzienlijk dicht bij het spoor insloegen, kwamen missers van enkele honderden meters zeker voor.

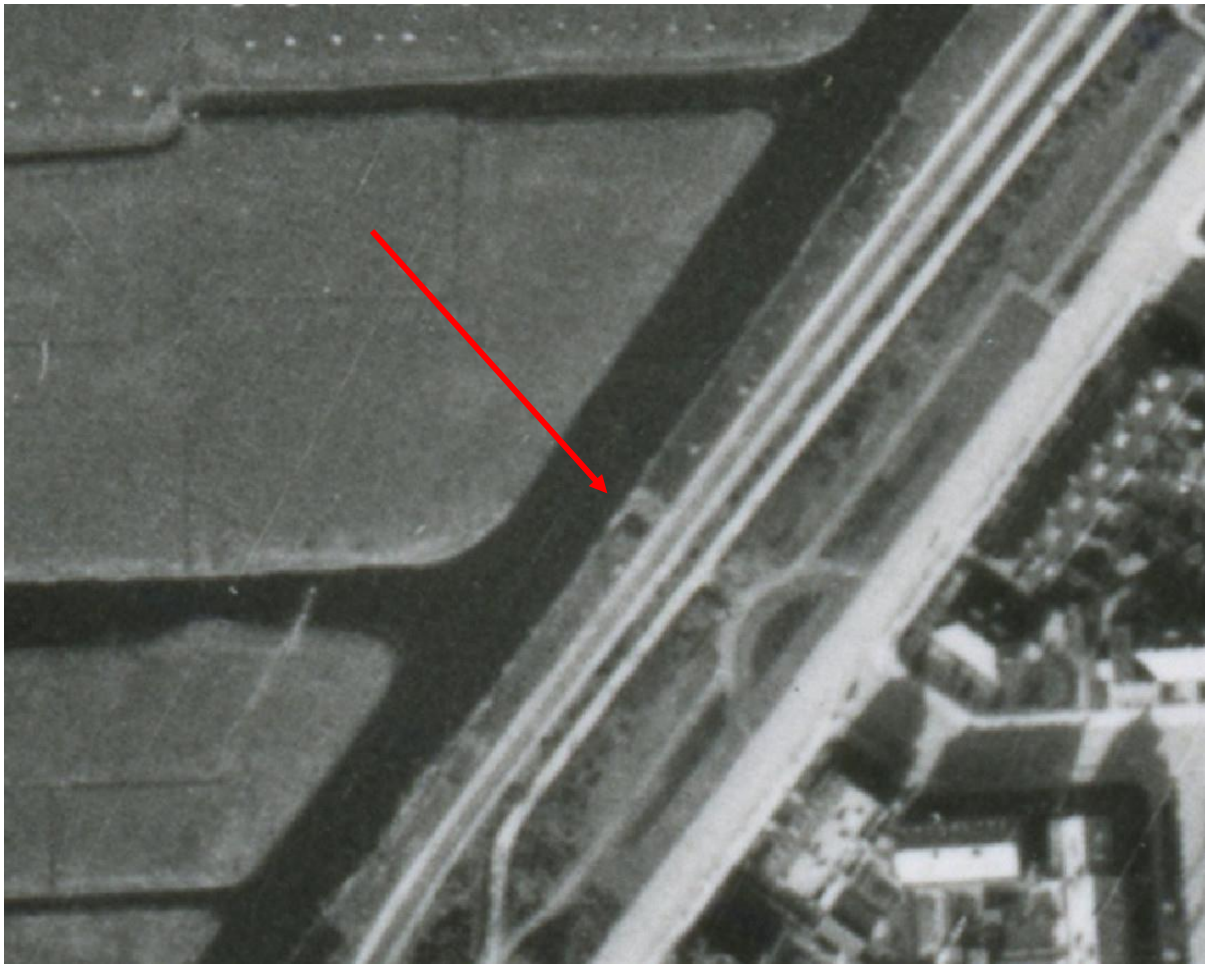

Foto 11. Uitsnede uit luchtfoto 4002, sortie 106G/4535, 26 februari 1945. Bron: Kadaster Zwolle. De rode pijl markeert de plek waar de bomkrater pal ten westen van het spoor zichtbaar is. Een nadere analyse is op de vorige pagina gegeven.

Ten eerste: Waarom is hierover niets teruggevonden in de lokale bronnen? Die vraag is vrij simpel te beantwoorden. Zelfs over de bominslagen in de Charlotte van Montpensierlaan is vrijwel nergens verslag gelegd, met uitzondering van de getuigenverklaringen. Als van dat drama geen processen-verbaal te vinden zijn, waarom dan wel van (een) inslag(en) die in zekere zin in een weiland plaatsvond? Daarnaast leert de ervaring dat zelfs in gevallen dat uitvoerig verslag gelegd is van bominslagen in de bebouwde kom, de inslagen erbuiten vaak onvermeld blijven.

Ten tweede: Waarom is er één krater zichtbaar en niet meer? Die vraag is moeilijker te beantwoorden wegens gebrek aan feitenmateriaal. Wel zijn er meerdere plausibele scenario's, die mogelijk verklaren waarom er niet eenduidig meer sporen van inslagen zichtbaar zijn.

- ✓ Per toestel werden twee bommen afgeworpen. De bommen, die afgeworpen worden door een toestel, vallen binnen enkele tientallen meters van elkaar. Er zou dus een krater nabij de zichtbare krater verwacht mogen worden. Echter, die bom kan in het water gevallen zijn, wat geen sporen nalaat op de luchtfoto.

- ✓ De bommen zijn mogelijk niet gedetoneerd. Een inslag van een niet-gedetoneerde bom is vrijwel onmogelijk met enige betrouwbaarheid te onderscheiden op een luchtfoto.
- ✓ Hoe een bomkrater eruit ziet en hoe herkenbaar deze is, is sterk afhankelijk van zaken zoals grondslag, begroeiing, topografie, etc. De door 602 Squadron afgeworpen bommen, betroffen type "airburst", bommen die op of boven het maaiveld moesten ontploffen, met als doel zo veel mogelijk slachtoffers te maken en bovengrondse schade aan te richten (het oorspronkelijke doelwit was een V-wapenlanceerinstallatie, waarbij de bovengrondse installatie en Duitse bemanning doelwit was). Indien de bom ontploft zoals bedoeld, kan het dus zijn dat er weinig sporen achtergelaten worden. Hierdoor zijn dergelijk inslagen niet (eenduidig) te onderscheiden van andere sporen op de luchtfoto. Op de luchtfoto zijn in de omgeving van het spoor inderdaad dergelijke sporen zichtbaar, zoals een cirkelvormig 'gat' in gewassen van een akker, maar geen ervan is met enige zekerheid te relateren aan een bominslag.
- ✓ Schaduwwerking zou een inslagkrater aan het zicht kunnen ontnemen.

Dat er geen sporen van de andere drie bominslagen eenduidig zichtbaar zijn, zorgt dus voor vragen, maar is op zichzelf niet persé verwonderlijk. De krater langs het spoor bevestigt echter, dat men het spoor als doelwit had en daarmee dat met vrij grote zekerheid de toestellen van 602 Squadron de aanval uitvoerden.

Wat als laatste relevante vraag overblijft, is dan: Kan het zijn dat er meer dan de twee bekende bommen vielen nabij de hoek tussen de Charlotte van Montpensierlaan en de Bors van Waverenstraat?

Het antwoordt is met vrij grote zekerheid "nee".

Ten eerste vielen de twee bekende, ontplofte bommen op circa 40 meter van elkaar vandaan. Dit ligt in lijn der verwachting met de afworp door één toestel, namelijk binnen enkele tientallen meters van elkaar. Dat sluit niet uit dat twee toestellen elk twee bommen daar afwierpen, echter toestellen wierpen zelden bommen zo dicht bij elkaar af. Het zou namelijk betekenen dat ze erg dicht bij elkaar vlogen, waarbij ze elkaar zouden kunnen raken, terwijl hun focus lag op het doel raken. Daarnaast is er dan meer risico dat ze door de explosie van de bommen van het toestel vlak voor ze geraakt worden.

Ten tweede is er geen enkele melding van meer bommen, ontploft of niet. In het geval dat twee toestellen hier bommen dicht bij elkaar afwierpen, zouden er nog twee bommen gevallen zijn ter plaatse. Er is echter geen enkele aanwijzing dat er nog een bom ontploft is. De aanwezigheid van twee blindgangers is echter ook erg onwaarschijnlijk, aangezien die dan zeer nabij gelegen zouden moeten hebben, waarschijnlijk in een achtertuin of het wegdek. Ondanks alle uitvoerige verhalen van het bombardement en de vraagtekens of de inslag in de kade van de vijver een blindganger was, wordt hier nergens melding van gemaakt.

Kortom, het is vrij zeker dat de omgeving getroffen is door de bommen van één toestel en de andere Spitfires hun bommen nabij het spoor afwierpen.

3 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Hoewel de getuigenverklaringen elkaar tegenspreken over het al dan niet ontploffen van de bom die insloeg aan de kade van de vijver in de Charlotte van Montpensierlaan en er geen processen-verbaal zijn die hierover uitspraak doen, kan op basis van luchtfoto's van respectievelijk twee dagen en een kleine maand na het bombardement geconcludeerd worden dat de bom wel degelijk ontploft is. Dit wordt bevestigd doordat duidelijk is dat de kade en begroeiing ter plaatse beschadigd waren, wat nog duidelijk zichtbaar is op een foto uit 1947.

Een belangrijke reden waarom getwijfeld werd of de bom ontploft was, was het feit dat ooggetuige Henk Groenendijk op de hoek van de straat lag toen de bom werd afgeworpen en zonder kleerscheuren weg is gelopen. De bom is echter ingeslagen in het talud, waardoor de effecten van de bom (scherfwerking, drukgolf, e.d.) over de getuige heen gegaan zullen zijn. Ook de melding *"hij voelde van alles op zich neerdalen, schudde de aarde en klei van hem af en ging naar huis"*, duidt erop dat de bom is ontploft. Waar anders zou de aarde en klei vandaan gekomen zijn?

Geconcludeerd mag worden dat het advies van zijn vader – "als je een fluitend geluid hoort, zoek dan lage dekking" – zijn leven gered heeft.

Daarnaast is er geen aanleiding om te verwachten dat er meer dan twee bommen terechtgekomen zijn in de omgeving van de bekende inslagen. Er worden daar dus ook geen blindgangers verwacht van het bombardement van 24 februari 1945.

4 T&A EN KWALITEIT

Het onderzoek behandeld in deze rapportage is op zorgvuldige wijze uitgevoerd volgens algemeen gebruikelijke inzichten en methoden. Door een ISO-9001, VCA** en WSCS-OCE gecertificeerd kwaliteitssysteem waarborgt T&A de kwaliteit en veiligheid van haar diensten.

T&A vindt het belangrijk om de CO₂ emissie van haar activiteiten te monitoren en te reduceren. Daarom beschikt T&A over het CO₂-bewust certificaat 3.

T&A streeft naar een zo groot mogelijke representativiteit van het onderzoek. Een inventarisatie is echter gebaseerd op een (relatief) beperkt archiefonderzoek. Zodoende blijft het mogelijk dat relevante informatie niet wordt achterhaald.

T&A is niet aansprakelijk voor de schade die mogelijk voortvloeit uit het gebruik van haar onderzoeksresultaten.